

Analiza "bliske suradnje" Hrvatske narodne banke i Europske središnje banke

Mijić, Tamara

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:481209>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

TAMARA MIJIĆ

ANALIZA “BLISKE SURADNJE” HNB-A I ESB-A

Diplomski rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

TAMARA MIJIĆ

ANALIZA “BLISKE SURADNJE” HNB-A I ESB-A

Diplomski rad

JMBAG: 0303065207, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Financijski sustav EU

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marta Božina Beroš

Pula, rujan 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Tamara Mijić, kandidatkinja za magistra poslovne ekonomije, smjer financijski management ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Tamara Mijić

U Puli, 09. rujna 2021. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Tamara Mijić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom ANALIZA "BLISKE SURADNJE" HNB-A I ESB-A koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst, trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 09. rujna 2021. godine

Potpis

Tamara Mijić

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. BANKOVNA UNIJA I FLEKSIBILNOST „BLISKE SURADNJE“	4
2.1. Nastanak Bankovne unije.....	6
2.2. Institucionalna struktura Bankovne unije	12
2.2.1. <i>Jedinstveni nadzorni mehanizam</i>	14
2.2.2. <i>Jedinstveni sanacijski mehanizam</i>	18
2.2.3. <i>Europski sustav osiguranja depozita</i>	24
3. ZAJEDNIČKA SUPERVIZIJSKA KULTURA U EU	29
3.1. Funkcioniranje Jedinstvenog nadzornog mehanizma.....	34
4. BLISKA SURADNJA HNB-A I ESB-A	41
4.1. Na putu prema bliskoj suradnji	52
4.2. Uspostava bliske suradnje.....	53
4.3. Analiza utjecaja članstva u Bankovnoj uniji na hrvatski bankarski sustav	57
4.3.1. <i>Potencijalne prednosti članstva u (nedovršenoj) Bankovnoj uniji</i>	59
4.3.2. <i>Potencijalni nedostaci članstva u (nedovršenoj) Bankovnoj uniji</i>	64
4.3. Bliska suradnja u praksi	67
5. ZAKLJUČAK	72
LITERATURA	75
POPIS GRAFOVA	82
POPIS SLIKA	83
POPIS TABLICA	84
SAŽETAK	85
SUMMARY	86

1. UVOD

Svjetska ekonomija prošla je kroz vrlo tešku financijsku krizu koja je nastala ne tako davne 2008. godine u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) čije su posljedice vidljive i danas. Kroz povijest možemo vidjeti kako su krize utjecale i na najsnažnije ekonomije koje joj se nisu uvijek uspjele oduprijeti, a kod spomenute financijske krize vidljivo je brzo prelijevanje na ostatak svijeta koja se prometnula u krizu europodručja odnosno, točnije, u europski bankovni sustav zbog čega je Europska unija odlučno reagirala uvođenjem regulatorno-institucionalnih promjena u ekonomskoj i monetarnoj uniji.

„Krizu je proizašla iz brzog rasta financijskog sektora, nekontroliranog rasta cijena realne i financijske aktive ili jednostavno rečeno (neo)liberalnog pristupa razvoju tržišta“ (Kersan-Škabić I. 2015., str. 249.). Način na koji se rješavala takva situacija je prije svega zatvaranje banaka ili poduzeća, zatim smanjenje visine plaća, ali i porast nezaposlenih, što dovodi do potrebe uplitanja države u novonastaloj situaciji.

Nadzor i kontrola poslovanja banaka uvelike pridonose sigurnom funkcioniranju bankovnog sustava. Stabilnost u funkcioniranju bankovnog sustava prije svega štiti gospodarstvo od mogućih posljedica kriza. Upravo je svjetska kriza ukazala na postojeće nedostatke europskog bankovnog sustava i neophodnu potrebu za financijskom regulacijom kojoj treba određeni stupanj strogosti u nadzoru nad europskim bankovnim sustavom te je proveden velik broj financijskih reformi da bi financijske institucije, ali i sama tržišta, postali stabilni i konkurentniji.

Niz neetičnih postupanja unutar bankarske industrije opravdali su rigoroznu samokontrolu nekih banaka nad bilancama, dok su kod drugih kreditnih institucija stvorili težnju ka rigoroznijem nadzoru. Povjerenje javnosti u euro i europski bankovni sustav se smanjio, što je uvelike još jedna od posljedica financijske krize. Stoga se kao odgovor na financijsku krizu i državni dug koji je uslijedio u europodručju uspostavlja Bankovna unija kojom Europska komisija nastoji pružiti uvjete za jači bankarski sustav unutar Europske unije te bolji nadzor i kontrolu samog sustava.

Iz prethodno navedenog, Bankovnu uniju može se definirati kao ključnu sastavnicu ekonomske i monetarne unije Europske unije kojoj je cilj osiguranje stabilnosti i sigurnosti banaka zemalja članica EU-a, a djeluje na temelju zasebnog pravnog okvira i pravila koji se sinergijski provode u europodručju. Suština Bankovne unije je sustav nadzora i sanacija banaka na razini EU-a koja se prvenstveno sastoji od jedinstvenih pravila kao temelja i tri strukturna stupa: jedinstvenog nadzornog mehanizma, jedinstvenog sanacijskog mehanizma i jedinstvenog sustava osiguranja depozita.

Cilj Bankovne unije je prije svega osigurati pouzdanost bankarskog sektora u europodručju i cijeloj EU što će doprinijeti financijskoj stabilnosti i činiti cijeli sektor otpornijim na moguće krize u budućnosti. Bankovna unija želi svojim nadzorom osigurati bankama određeni stupanj otpornosti na potencijalne buduće financijske krize, odnosno želi ih osposobiti da prepoznaju mogućnost nastanka iste kako bi ju spriječili i znali reagirati na najbolji mogući način u takvoj situaciji. U slučaju nastanka financijske krize, Bankovna unija želi spriječiti upotrebu novca poreznih obveznika za sanaciju banaka čiji je opstanak ugrožen pod okriljem krize.

Svaka država koja je članica EU-a, a nalazi se izvan europodručja, može se priključiti Bankovnoj uniji tako što će uspostaviti blisku suradnju s Europskom središnjom bankom. Hrvatska narodna banka zatražila je uspostavljanje bliske suradnje s Europskom središnjom bankom, što je logični slijed hrvatskih nastojanja da se u prvoj polovici ovog desetljeća uvede euro kao službena valuta u Hrvatskoj te ulaska Hrvatske u europski tečajni mehanizam (ERM II).

Predmet istraživanja diplomskog rada jest, na temelju dostupne literature i konkretnih pokazatelja, provesti analizu „bliske suradnje“ Hrvatske narodne banke i Europske središnje banke, odnosno ispitati kakve učinke ima hrvatski bankarski sustav učlanjenjem u Bankovnu uniju te kako takva suradnja izgleda u praksi.

Cilj ovog diplomskog rada je prikazati razloge i proces nastanka Bankovne unije, prikazati njene učinke na bankarski sustav EU-a, odnosno zajedničku supervizijsku kulturu te istražiti na koji se način Hrvatska približila Bankovnoj uniji kroz uspostavu bliske suradnje. Cilj je doći do odgovora što uspostava bliske suradnje s ESB-om znači za nadzor hrvatskih banaka.

Prilikom pisanja ovog diplomskog rada korišteni su dostupni izvori podataka kao što su knjige te znanstveni i stručni članci, a kao izvor ažurnih i konkretnih podataka korištene su službene Internet stranice Europske središnje banke, Hrvatske narodne banke, Europske komisije, Europskog vijeća, Europskog parlamenta, Vlade Republike Hrvatske i Ministarstva financija Republike Hrvatske. Na samom kraju diplomskog rada nalazi se popis grafikona, slika i tablica koji su poslužili kao dodatno pojašnjenje odabrane tematike.

Istraživanje u svrhu pisanja ovog diplomskog rada provedeno je brojnim znanstveno-istraživačkim metodama kao što su analitička, deskriptivna, deduktivna, komparativna, sintetička, statistička i povijesna metoda.

Tema diplomskog rada obrađena je i strukturirana kroz pet glavnih poglavlja. Prvo poglavlje definira problem i predmet istraživanja, kao i ciljeve. Zatim su opisane metode istraživanja i izneseni izvori podataka te su ukratko opisani sadržaji svakog poglavlja zasebno. Drugo poglavlje diplomskog rada opisuje nastanak Bankovne unije i probleme u još uvijek neprovedenoj potpunoj integraciji, strukturu i etape. U trećem poglavlju opisano je kako se provodi supervizija u Bankovnoj uniji te kako funkcionira Jedinostveni nadzorni mehanizam, kao i važnost tzv. JSTa za stvaranje zajedničke supervizijske kulture. Četvrto poglavlje opisuje hrvatski plan pridruživanja euru, ulasku u ERM II, dubinsko snimanje od strane ESB-a, prednosti i nedostatke ulaska Hrvatske u Bankovnu uniju te se konkretno opisuje kako je uspostavljena bliska suradnja s kratkim osvrtom u praksi. Posljednje poglavlje odnosi se na zaključak rada u kojem autorica iznosi kritičko mišljenje i zaključak na temelju prikazanog. Na samom kraju diplomskog rada nalazi se popis korištene literature s pripadajućim popisom korištenih slika, tablica i grafova te u konačnici sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku koji ukratko opisuje predmet izloženog istraživanja.

Ovaj diplomski rad omogućava shvaćanje važnosti suradnje HNB-a i ESB-a, odnosno važnosti integracije hrvatskog bankarskog sustava u sustav jedinstvenog nadzora i regulacije.

2. BANKOVNA UNIJA I FLEKSIBILNOST „BLISKE SURADNJE“

Svjetska ekonomija je 2008. godine doživjela značajane promjene uslijed svjetske financijske krize. S obzirom da se kriza, kolokvijalno rečeno, brzinom svjetlosti preselila na područje Europe, države europskog područja su financijskim sredstvima – većinom sredstvima namaknutim od strane poreznih obveznika - pružale pomoć svojim bankama. „Europska središnja banka reagirala je na financijsku krizu puštanjem (ubrizgavanjem) velike količine likvidnosti na tržišta, dok su zemlje članice europodručja reagirale fiskalnim mjerama što je dovelo do viših razina proračunskog deficita“ (Kersan-Škabić I. 2015., str. 249.). Sve razine EU-a (ESB, Europska komisija i nacionalne vlade) su radile zajedno i reagirale na krizu kako bi omogućili što bolji sustav koji će u budućnosti upravljati financijskim sustavom te zaštititi građanstvo i njihove štedne uloge, mala i velika poduzeća te spriječiti bankrot.

Bankrot članica europodručja bilo je nužno spriječiti kako bi se spriječila dezintegracija zajedničke valute. Zemlje sličnih obilježja poput Grčke, Portugala, Irske i Španjolske potaknule bi slične poteze investitora koji su ulagali u gospodarstva ovih zemalja. Što znači da, ukoliko bi se tada dozvolio bankrot Portugala ili Grčke, investitori bi povlačili svoja ulaganja iz Irske ili pak Španjolske. Financijska kriza je dala uvid u nesavršen sustav financijskog nadzora koji ne bi trebao imati nedostatke kada je u pitanju zaštita, upravljanje i rješavanje krize, što je potaknulo EU na osnivanje novih tijela čija je zadaća pružiti pomoć zemljama s poteškoćama.

Kriza europodručja radi mnogih negativnih mišljenja europske javnosti potaknula je na uređenje prudencijalne supervizije između država članica. „Upravo je kriza europodručja dokazala manjkavosti institucionalne i upravljačke strukture u pogledu jedinstvene monetarne i ekonomske politike, odnosno njihovu neučinkovitost u rješavanju ozbiljnih strukturalnih rizika i razlomljenosti tržišta“ (Božina Beroš, M., 2017., str.6.). Propisi i nadzor banaka bili su ključna zabrinjavajuća pitanja, a u pokušaju pronalaska odgovarajućih rješenja za probleme s kojima se suočavalo europodručje bila je veza između državnog duga i bankarskog rizika u Europi, opisano od strane Europskog vijeća kao "začarani krug" koji se mora prekinuti (Beck, 2012., str. 7.), a što je moguće stvaranjem Bankovne unije.

Poznato je kako je kriza dovela do nepovjerenja u cjelokupni europski bankovni sustav, kao i u euro, što je osvijestilo potrebu za centralizacijom i regulacijom samog sustava radi učinkovitijeg i transparentnijeg nadzora, ali i povećanja odgovornosti. Europska monetarna unija nakon krize doživjela je reformu u pogledu upravljanja i institucionalne strukture koja se još i danas provodi u tu svrhu. U tom kontekstu, Europska komisija je predložila uspostavljanje političko-regulatorne inicijative, tj. europske Bankovne unije. Jedinствeni bankarski nadzorni mehanizam u ovom obliku je pod pokroviteljstvom ESB-a koji je postavljen kao odgovor na financijsku krizu s ciljem dodatnog ojačavanja ekonomske i monetarne unije.

Bankovna unija predstavlja jedinstveni sustav nadzora i sanacije banaka na europodručju. Osim država europodručja, mogu joj se priključiti i članice izvan tog područja, ako se na to odluče. Bankovna unija, kao integrirani financijski okvir, omogućuje superviziju, sanaciju i osiguranje depozita za sve kreditne institucije koje posluju u EU-u. Niz inicijativi za stvaranje sigurnijeg financijskog sektora za jedinstveno tržište pokrenutih od strane Europske komisije tvore pravilnik za sve financijske aktere u 27 zemalja EU. Oni uključuju (European Commission, 2021.):

- jači bonitetni zahtjevi za banke,
- poboljšanu zaštitu štedišta i
- pravila za upravljanje bankama koje propadaju.

Ovaj jedinstveni pravilnik temelj je bankarske unije.

Cilj Bankovne unije jest (HNB, 2020.) :

- poboljšati otpornost banaka te ih u konačnici učiniti sposobnima kada je potrebno suočiti se s financijskom krizom u budućnosti,
- spriječiti situacije u kojima će se novac poreznih obveznika koristiti za spašavanje banaka koje propadaju: trošak sanacije banaka snosili bi vlasnici i vjerovnici te Jedinствeni fond za sanaciju,
- smanjiti mogućnost da se problemi u bilancama banaka negativno odražavaju na javne financije i obrnuto,
- smanjiti fragmentaciju tržišta usklađivanjem pravila za financijski sektor i
- utjecati na poboljšanje financijske stabilnosti u europodručju i EU-u u cjelini.

2.1. Nastanak Bankovne unije

Prije posljednje sveobuhvatne – odnosno ekonomske i bankarske krize u EU-u koja je razorila slabe točke financijskog sustava EU-a, način nadzora nad kreditnim institucijama se bitno razlikovao od današnjeg. Nadzor, odnosno financijska supervizija nad bankama tada se provodila na nacionalnoj razini od strane nezavisnih nacionalnih tijela – bilo središnjih banaka ili drugih državnih agencija, što je uzrokovalo velike razlike ne samo u supervizijskim metodama i procesima već i u pogledu uspješnosti supervizije. Stoga, kriza ukazuje na nužne promjene u zakonodavnom uređenju i nadzoru financijskog sektora u EU, ali i u europodručju.

Ideja za osnivanje Bankovne unije proizašla je iz neophodne potrebe za promjenom regulacije i nadzora banaka u Europi jer je kriza ukazala na otežano funkcioniranje istoga. Europske banke su uvelike doživjele negativne posljedice krize, što je ukazalo na nužnu sanaciju te potrebu za novi, bolji, efikasniji i pojačani nadzor.

„Europska komisija je sastavila plan za uspostavu Bankovne unije koji sadrži sveobuhvatni skup mjera i pravila, čime se nastoji povratiti stabilnost i otpornost europskog financijskog sustava te ojačati konkurentnost europskih financijskih institucija i tržišta: (i) bolja kapitaliziranost banaka i likvidnost, (ii) jedinstveni pravilnik, uključujući pravila o plaćanju, (iii) učinkovitiji sustav sanacija banaka, (iv) učinkovitiji nadzor, (v) obustava doktrine "prevelik da bi propao" (too big to fail), (vi) sigurnija i transparentna europska financijska tržišta, (vii) manje oslanjanje na kreditne rejtinge, (viii) odgovaranje na rizike usporednog bankarskog sustava i (ix) sprječavanje i kažnjavanje zlouporabe tržišta“ (Bajakić, I., 2021., str. 128.).

Njeno osnivanje proizašlo je kao odgovor na financijsku krizu 2008. godine i krizu europodručja iz 2011. godine, i kao takva čini ključnu sastavnicu ekonomske i monetarne unije EU-a, čijim se osnivanjem očekuje sprječavanje moguće krize u budućnosti, a ako ona ipak nastane, očekuje se da će djelovanje Bankovne unije rezultirati minimalnim posljedicama koje može pogoditi ukupno gospodarstvo.

Projekt Bankovne unije nadopunjuje monetarnu integraciju i razrješava uočene nedostatke koji su se preslikali na stabilnost bankarskog sustava kao posljedica ograđivanja glavnih bankarskih tržišta od utjecaja s periferije te „začaranog kruga“ između domaćih bankarskih tržišta i javnih državnih financija.

Novac poreznih obveznika korišten je u najvećoj mjeri za sanaciju banaka, a Bankovna unija pokušava odvojiti tu povezanost kako bi vlasnici banaka ubuduće snosili troškove sanacije, a ne porezni obveznici. Jedna od ideja Bankovne unije je vraćanje izgubljenog povjerenja u euro bankarskom sektoru sa željom za stabilnom ekonomskom i financijskom integracijom, kako bi se u slučaju potencijalne krize smanjila ovisnost o sredstvima poreznih obveznika, odnosno kako se ta sredstva ne bi koristila za pokriće bankovnog gubitka.

Slika 1.: Začarani krug banaka i državnih financija

Izvor: Europska komisija (2014.) *Bankarska unija: obnova financijske stabilnosti u europodručju*. Dostupno na:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/MEMO_14_294 [05.05.2021.].

Slika 1. prikazuje i omogućuje bolje shvaćanje pojma „začarani krug“. Trošak financiranja za banke bio je usko povezan s političkom i ekonomskom moći države sjedišta. Krug jasno pokazuje tu povezanost koja negativno utječe na javni dug u državi.

Banka koja se nalazi u financijskim poteškoćama očekuje pomoć države, a iz Slike 1. vidimo kako to utječe na slabiji fiskalni položaj vlade. Nakon što država pruži novčanu pomoć, kao posljedica tome povećavaju se troškovi refinanciranja što se automatski prenosi na veći državni dug. Ovakvo funkcioniranje u konačnici produbljuje krizu.

Upravo ideja Bankovne unije je doći na kraj začarnog kruga, kako se poteškoće posrnutih banaka ne bi ponovno rješavale novcem poreznih obveznika, što će ograničiti negativne posljedice fiskalnog položaja vlade. Banke postaju izložene zajedničkom nadzoru koji osigurava strože zahtjeve za banke. Bonitetni zahtjevi za banke čine ih sposobnijim za upravljanje rizicima tako što zahtjevaju raspolaganje dostatnim pričuvama kapitala i razinom likvidnosti.

Bankarski sektor igra veliku ulogu za europsku monetarnu uniju, stoga je zajednička prudencijalna politika važna u pogledu sprječavanja širenja nestabilnosti koja se pojavljuje između država članica te nastanka sistematskog rizika. Želja za internacionaliziranim i integriranim financijskim sektorom EU-a ubrzo je rezultiralo boljim i ujednačenim nadzornim mehanizmom nad bankama koji teži ka sigurnosti svih financijskih institucija.

Slika 2.: Proces stvaranja sigurnog bankarskog sustava

Izvor: Europska komisija (2014.) Bankarska unija: obnova financijske stabilnosti u europodručju. Dostupno na:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/MEMO_14_294 [05.05.2021.].

Slika 2. govori o tri faze koje omogućuju stvaranje sigurnijeg bankarskog sektora u europodručju. Prva faza je sprječavanje krize gdje je planiran jači nadzor, odnosno primjena strožih prudencijalnih zahtjeva za otpornije banke. „Europska komisija donijela je 28 zakonskih prijedloga kojima su obuhvaćeni svi financijski dionici i proizvodi u cilju bolje regulacije i nadzora financijskog sektora te upravljanja njime“ (Europska komisija, 2014., str 5.).

Faza 2 podrazumijeva ranu intervenciju gdje se u slučaju poteškoća osigurava rana intervencija supervizora koji imaju dodijeljen skup ovlasti kako bi mogli reagirati u slučaju financijskih poteškoća. U slučaju da određena banka ima ugrožen opstanak, ESB u koordinaciji s odgovarajućim tijelima za rješavanje (npr. EBA - European Banking Authority) ima ulogu jedinstvenog supervizora.

Posljednja faza se odnosi na upravljanje krizom te se odnosi na zaštitu poreznih obveznika. „Ako se financijsko stanje banke nepopravljivo pogorša, Direktivom o oporavku i rješavanju banaka osiguralo bi se da dioničari i vjerovnici banaka moraju isplatiti svoj udio u troškovima s pomoću mehanizma rješavanja vlastitim sredstvima“ (Europska komisija, 2014., str. 7.).

Smatra se kako djelovanje Bankovne unije pozitivno utječe na stabilizaciju bankarskog sustava. Banke se pripremaju i djeluju kako bi prepoznale moguću krizu, te da ukoliko dođe do iste, minimiziraju moguće posljedice kako bi bile manje u odnosu na već spomenutu financijsku krizu.

Mnogobrojne posljedice financijske krize uzrok su niza institucionalnih i regulatornih reformi koje mijenjaju strukturu upravljanja u Europskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji. „Vrhunac krize europodručja u ljeto 2012. godine, prisilio je kreatore europskih politika i stručnjake da se suoče s očitim i vrlo ozbiljnim nedostacima ove kombinacije, te da žurno krenu u projekt jedinstvenog prudencijalnog supervizora europodručja“ (Božina Beroš, M., 2017., str.7.). Od tada do danas proveden je niz reformi koje same nisu dovoljne za rješavanje financijske stabilnosti te je potrebno poduzeti ključne korake u rješavanju specifičnih rizika unutar samog europodručja.

Čelnici EU-a zaključili su kako je ekonomsku i monetarnu uniju potrebno ojačati dodatnim snagama, što će dijelom postići stvaranjem integriranog financijskog okvira, a kasnije preimenovanog u bankarsku uniju (European Council, 2014.).

„Zbog toga je Europska komisija pokrenula projekt Bankovne unije koji ima krajnji cilj osigurati jače banke unutar EU-a i poboljšati nadzor nad bankama, gdje je temelj kreiranja Bankovne unije dokument pod nazivom *A Roadmap towards a Banking Union* koji je izdala Europska komisija 12. rujna 2012. godine“ (Bublić, T., 2019., str 129.). „Dakle Bankovna unija nastaje kao potvrda političke volje država članica da nastave procese financijske i monetarne integracije“ (Božina Beroš, M., 2017., str.8.).

S obzirom da je kriza utjecala na gubitak povjerenja javnosti u financijski sektor, Bankovna unija kao cilj ima vraćanje povjerenja u već spomenuti europski bankovni sustav, tako što će ga učiniti sigurnijim.

Spomenuti cilj nastoji se postići boljom kontrolom, odnosno nadzorom nad bankama. Stoga, Bankovna unija ne predstavlja samo sustav regulacije, nadzora i sanacije banaka na europodručju, nego i šire, a djeluje na temelju jedinstvenog pravilnika koji se primjenjuje, a čine ju sve zemlje europodručja, kao i pojedine države članice izvan europodručja koje joj se odluče priključiti (European Council, 2014.). „Cilj je Bankovne unije unutar cijele eurozone osigurati da nadzor i rješavanje banaka ispunjava visoke standarde, gdje će porezni obveznici, odnosno građani, a i tržište, uvjeriti da se zajednička, visoka razina bonitetne regulative dosljedno primjenjuje na sve banke“ (Bublić, T., 2019., str. 130.).

Tablica 1.: Ciljevi Bankovne unije

Cilj je Bankovne unije učiniti europsko bankarstvo:	
Transparentnijim	dosljednom primjenom zajedničkih pravila i administrativnih standarda za nadzor, oporavak i sanaciju banaka
Jedinstvenim	jednakim pristupom nacionalnim i prekograničnim bankarskim aktivnostima i odvajanjem financijskog zdravlja od država u kojima se nalaze
Sigurnijim	pravodobnom intervencijom u slučaju da se banka nađe u poteškoćama kako bi se spriječila njezina propast i, ako je potrebno, učinkovitom sanacijom banaka.

Izvor: European Central Bank (2021.) *Banking union*. Dostupno na:

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.en.html>

[05.05.2021.].

Određeno je da sve članice, prilikom uvođenja eura kao nacionalnu valutu, postaju članicom Bankovne unije. Samim time države se odriču svog nacionalnog suvereniteta time što svoju nacionalnu valutu mijenjaju za novu valutu euro. Države članice koje nisu pripadnice europodručja nisu isključene iz priključivanja Bankovnoj uniji, već one to mogu ostvariti uspostavom sporazuma o bliskoj suradnji.

Bankovna unija prenosi značajan dio državnog suvereniteta na supernacionalna tijela država članica europodručja. Države koje nisu u skupini država europodručja imaju raznolike financijske sustave koji se razlikuju od europskog financijskog sustava. Unatoč tim razlikama, postoji prostor za razvitak i prijelaz na europski financijski sustav te je nužno da sve države sudjeluju u regulatornim reformama na europodručju. Pristupanje u Bankovnu uniju je otvoreno pitanje svake države zasebno, s obzirom da Bankovna unija ne mora prema svim aspektima biti pogodna za određenu državu.

Već spomenut utjecaj Bankovne unije na EMU, koji je označio prekretnicu dosadašnje političke ekonomije, utjecao je na transformaciju najvažnijih dionika EMU-a, odnosno središnje banke. Središnje banke prolaze kroz najvažniju transformaciju unutar Bankovne unije na području prudencijalne supervizije kao jedne od malobrojnih preostalih središnje-bankarskih nadležnosti država članica europodručja (Božina Beroš, M., 2017., str. 9.).

S obzirom da se ne može sa 100%-tnom sigurnošću reći da se nećemo ponovno susresti s krizom, ključno je institucionalno uređenje i povezivanje poslova središnjeg bankarstva i prudencijalne supervizije, odnosno nužnost je utvrditi zajednički okvir upravljanja na temelju Direktive o oporavku i sanaciji banaka. Hellwig (2004., str. 29.) smatra da središnje bankarstvo i supervizija moraju biti vođene odvojenim institucijama jer se središnje bankarstvo smatra oblikom bankarstva, a ne administrativnom djelatnošću, dok je supervizija, po njegovom mišljenju, administrativna aktivnost.

Nadležnost supervizije banke nije isključivo u nadležnosti središnje banke, što dovodi do zaključka kako se nadležnost supervizije može dijeliti sa supernacionalnim regulatornim tijelima, što je u slučaju Bankovne unije (Božina Beroš, M., 2017., str.10.).

Dakle, očuvanje financijske stabilnosti u cijeloj EU povezano je sa supervizijskom nadležnosti ESB-a. Bankovna unija utječe na samu bit nacionalnih središnjih banaka koje nemaju izravan utjecaj na prudencijalnu superviziju jer djeluju pod okriljem ESB-a.

2.2. Institucionalna struktura Bankovne unije

„Da bi se finalizirala Bankovna unija, preduvjet je puna implementacija sljedeća 3 pilara: Jedinstveni nadzorni mehanizam (SSM – *Single Supervisory Mechanism*), Jedinstveni sanacijski mehanizam (SRM – *Single Resolution Mechanism*) i set zakonskih mjera kao fondacija Bankovne unije (*EU Single Rulebook*)" (Bublić, T., 2019., str. 129.). Bankovna unija, nastala kao odgovor na financijsku krizu, mora ispuniti svoju svrhu i ciljeve. Upravo radi toga javila se potreba za strukturiranjem Bankovne unije, čiji se prikaz nalazi na Slici 3.

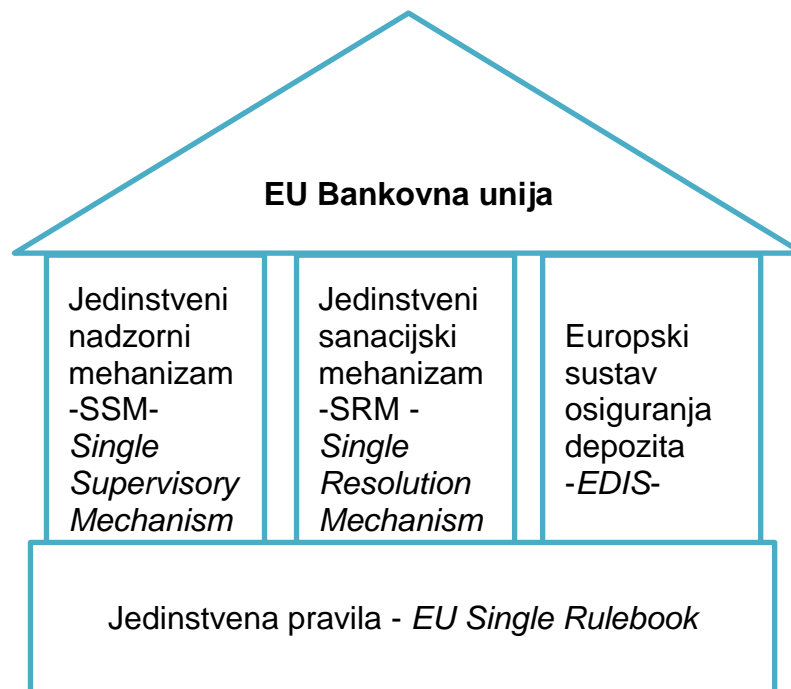
Stupovi Bankovne unije učvršćuju i povezuju potporni mehanizmi (Bajakić, I., 2021., str. 129.):

- jedinstvena pravila (*engl. Single Rulebook*)
- ESM – Europski stabilizacijski mehanizam (*engl. European Stability Mechanism*)
- ESFS – Europski sustav financijskog nadzora (*engl. European System of Financial Supervision*)

Prikazom na Slici 3. vidljivo je kako Bankovnu uniju čine tri glavne sastavnice (HNB, 2020.):

- jedinstveni nadzorni mehanizam (*engl. Single Supervisory Mechanism*),
- jedinstveni sanacijski mehanizam (*engl. Single Resolution Mechanism*) i
- (budući) europski sustav osiguranja depozita (*engl. European Deposit Insurance Scheme, EDIS*) – trenutačno u fazi pregovora između država članica EU.

Slika 3.: Mehanizmi Bankovne unije

Izvor: izrada autorice

Prva komponenta Bankovne unije koja je osnovana je Jedinstveni nadzorni mehanizam, a ESB bi ga provodio u „bliskoj suradnji“ s nacionalnim nadzornim tijelima. Uredba o uspostavljanju SSM-a također je dopustila ESB-u da „uskoči“, ukoliko je potrebno nadzirati bilo koju od 6000 banaka u europodručju, a SSM se odnosio samo na države članice europodručja i države članice izvan europodručja koje se odluče pridružiti Bankovnoj uniji (Quaglia, L., 2017., str. 5.).

U srpnju 2013. Komisija je predložila uspostavu SRM-a zamišljenog kao dopunu Jedinstvenom nadzornom mehanizmu, kada je u studenom 2013. godine ESB izdala mišljenje na 32 stranice da bi SRB trebao biti od početka jedinstveno 'snažno i neovisno' tijelo (Quaglia, L., 2017., str. 7.). Komponenta Bankovne unije koja je nedostajala bila je ono što je kasnije postalo poznato kao Europski sustav osiguranja depozita (EDIS).

Prva dva stupa Bankovne unije, SSM i SRM, su uspostavljeni i u potpunosti operativni, dok zajednički sustav zaštite depozita (EDIS) još nije uspostavljen te su potrebne daljnje mjere za suočavanje s preostalim rizicima bankarskog sektora.

Uspostavom trećeg stupa Bankovne unije osiguralo bi se snažnije i ujednačenije osiguranje za sve deponente iz sektora stanovništva unutar iste. U listopadu 2017. Europska komisija objavila je poruku u kojoj poziva Europski parlament i Vijeće da brzo napreduju u usvajanju ovih mjera i dovrše sve dijelove arhitekture Bankovne unije (European Commission, 2021.).

EU Single Rulebook (jedinствeni pravilnik) pruža jedinstveni skup usklađenih bonitetnih pravila za institucije, a odnose se na razinu cijele EU. „Navedenim setom zakonskih normi dolazi do usklađenja s globalnim standardom Basel II što će, u konačnici, pridonijeti učinkovitijem funkcioniranju jedinstvenog tržišta“ (Bublić, T., 2019., str. 130.). Cilj jedinstvenog pravilnika je pružiti i učiniti bankarski sektor učinkovitijim, transparentnijim i snažnijim.

Jedinstveni nadzorni mehanizam (SSM) ključna je sastavnica Europske Bankovne unije koja izravno nadzire banke europodručja, dok je jedinstveni sanacijski mehanizam (SRM) ključan po pitanju uredne sanacije banaka koje propadaju, uz već spomenute minimalne troškove poreznih obveznika. Sustav osiguranja depozita (EDIS) prolazi proces implementacije te će zajedno s prva dva stupa činiti projekt Bankovne unije. Mehanizmi imaju zajednička pravila (uredbe i direktive) i zajednički način funkcioniranja, tj. zajednička pravila supervizije.

ESB nema apsolutni nadzor u pogledu vođenja jedinstvenog nadzornog mehanizma, već je odgovorna Vijeću i Parlamentu. Europski parlament donosi zakonodavne akte za sva tri stupa Bankovne unije, uz dodatak Direktivi o oporavku i sanaciji banaka te Direktivi o kapitalnim zahtjevima, dok je s druge strane odgovoran i za Jedinstveni sanacijski odbor.

2.2.1. Jedinstveni nadzorni mehanizam

Vijeće i Parlament u ožujku 2013. godine postižu Sporazum o jedinstvenom nadzornom mehanizmu, što je ujedno i nastajanje prvog stupa Bankovne unije, jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM), koji objedinjuje sve banke u europodručju (Bublić, T., 2019., str. 131.). SSM od tada predstavlja novi centralizirani sustav supervizije banaka u EU-u.

Stari sustav supervizije je uključivao nadzor banaka u isključivo integraciji nacionalnih, odnosno centralnih banaka država članica koje su međusobno surađivale s drugim nacionalnim središnjim bankama i ESB-om.

„Formalni temelj da bi se ujedinio sustav nadzora (*engl. Single supervisory mechanism*, SSM - pojam koji opisuje ujedinjeni institucionalni ustroj u čijem okviru posluju ESB, EBA i nacionalni supervizori), pronađen je u članku 127. st. 6. Lisabonskoga Ugovora“ (HUB Analize, 2013., str. 12.).

Preuzimanjem zajedničke odgovornosti i intervencije u slučaju moguće bankarske krize želi se spriječiti fragmentacija sustava, što bi u konačnici dovelo do obnove povjerenja i sigurnosti u europski bankarski sektor. Stoga su ciljevi jedinstvenog nadzornog mehanizma (Bajakić, I., 2021., str. 129.):

- stabilnost financijskog sustava,
- financijska integracija i
- otpornost bankarskog sustava.

Države članice europodručja postaju članovi SSM-a po principu automatizma, dok ostale države članice, koje ne pripadaju području europodručja, mogu sudjelovati u tom mehanizmu te time ulaze u poseban postupak *bliske suradnje* koji uključuje nadležno nacionalno tijelo i ESB, odnosno u Hrvatskoj se bliska suradnja odvija između HNB-a i ESB-a. Prema tome, država koja nije uvela euro može ući u SSM mehanizam, ali u tom slučaju odgovornost nadzora svih banaka tada pripada ESB-u.

Kada se govori o članicama koje ne pripadaju europodručju, dolazi do nezastupljenosti u samom mehanizmu što je potaknulo na izmjene upravljačkog mehanizma SSM-a. „Prema zadnjem rješenju, Odbor za nadzor banaka, u kojem su zastupljene i članice EU-a koje još nisu prihvatile euro, donosi odluke koje stupaju na snagu ako ih Upravno vijeće ne poništi unutar deset dana. Ovo rješenje pokazuje očitu težnju da se odlukama Odbora za nadzor dade što veća „težina“ u odnosu na Upravno vijeće“ (HUB Analize, 2013., str. 14.). U tom slučaju, država članica pristupa opciji bliske suradnje. Mehanizmu mogu pristupiti članice EU-a koje nisu uvele euro i tada krajnju odgovornost supervizije nad bankama ima ESB, odnosno sistemski značajna institucija.

U slučaju da nacionalni regulator ne postupi po odluci ESB-a, koje su vezane za nadziranje banaka, ESB izdaje upozorenje te u slučaju nepostupanja nacionalnog nadležnog tijela u skladu s preporukom, ESB tada može raskinuti ugovor o bliskoj suradnji i na taj način prekida članstvo zemlje članice SSM-a.

Međutim, i zemlja članica ima klauzulu izlaza. Izlaz bez obrazloženja moguć je nakon tri godine članstva u SSM-u. No, tri godine nakon izlaza zemlja ne može ponovno aplicirati za ulaz u SSM. Moguće je izaći i u slučaju neslaganja s odlukom Odbora za nadzor, odnosno Upravnoga vijeća (HUB Analize, 2013., str. 16.).

Jedinstveni nadzorni mehanizam, pokrenut 4. studenoga 2014. godine, predstavlja sustav nadzora banaka u Europi koji djeluje u okviru ESB-a sa sjedištem u Frankfurtu i nacionalnih nadzornih tijela država članica. ESB nadzire najveće bankarske grupe te je zadužen za prudencijalnu superviziju dok nacionalna tijela nadziru ostale banke, ali uz krajnju odgovornost ESB-a, a njegova zadaća je bonitetni nadzor kreditnih institucija i djelovanje u okviru strogo definiranih zahtjeva i standarda.

ESB, kao neovisna institucija EU-a, ima ulogu nadzora banaka tako što (European Council, 2014.):

- uspostavlja zajednički pristup svakodnevnom nadzoru,
- poduzima usklađenje nadzorne radnje i korektivne mjere te
- osigurava dosljednu primjeru propisa i nadzornih politika.

„Pod izravan nadzor ESB-a ulaze banke s aktivom većom od 30 mlrd eura ili banke čija aktiva predstavlja više od 20% BDP-a zemlje članice u kojoj imaju sjedište (uz donji prag aktive takve banke na 5 mlrd eura); banke koje se nalaze među tri vodeće banke na nacionalnim tržištima; banke za koje je odobrena ili zatražena pomoć iz ESM-a, te složene banke sa značajnom uključenošću u međunarodno poslovanje“ (HUB Analize, 2013., str. 12.).

Kako bi klasificirali značajnost određene banke, moraju se ispuniti kriteriji koji su određeni Uredbom o SSM-u i Okvirnom uredbom o SSM-u. Stoga, postoje četiri osnovna kriterija za utvrđivanje značajnosti (European Central Bank, 2018.):

1. veličina – ukupna vrijednost aktive > 30 milijardi eura;
2. gospodarska važnost – za državu članicu ili ukupno gospodarstvo EU-a;
3. prekogranične aktivnosti – ukupna vrijednost aktive > 5 milijardi eura; omjer njezine prekogranične aktive u odnosu na njezinu ukupnu aktivu > 20 % ili je omjer njezine prekogranične pasive u odnosu na njezinu ukupnu pasivu > 20 % te
4. izravna javna financijska pomoć – u slučaju zatražene ili primljene financijske pomoći ESM-a ili EFSF-a.

ESB je u središtu SSM-a zahvaljujući tome što je institucionalni dom Nadzornog odbora (*engl. Supervisory Board*). Već spomenuto, SSM se sastoji od ESB-a i nacionalnih središnjih tijela, a članove nacionalnih središnjih tijela čine:

- predsjednik (s mandatom u trajanju od 5 godina),
- zamjenik predsjednika,
- 4 predstavnika ESB-a i
- predstavnici nacionalnih agencija/SB.

Europsko nadzorno tijelo (EBA) je u prošlosti nadziralo bankarski sektor europodručja, dok je osnivanjem Bankovne unije taj nadzor prepušten ESB-u, čime se mijenja pogled EBA-e koji je sada usmjeren na stvaranje i razvoj jedinstvenih standarda i pravila. Ukoliko ESB smatra potrebnim, može preuzeti nadzor za manje značajne banke, ukoliko je ugroženo učinkovito funkcioniranje mehanizma. Time se želi osigurati kvalitetno funkcioniranje banaka, a ESB će za transparentnost poslovanja odgovarati Vijeću EU-a i Europskom parlamentu.

2.2.2. Jedinstveni sanacijski mehanizam

Parlament i Vijeće u ožujku 2014. godine postižu politički sporazum o uspostavljanju drugog stupa Bankovne unije, odnosno Jedinstvenog sanacijskog mehanizma (SRM) kako bi preventivno djelovali na pojavu novih bankarskih kriza. Svrha uspostavljanja drugog stupa Bankovne unije jest osigurati urednu sanaciju posrnutih banaka uz minimalne troškove za porezne obveznike i realno gospodarstvo, odnosno aktivira se tek kada dođe do bankovne nestabilnosti kako bi se zajamčilo pravilno rješavanje najgoreg mogućeg ishoda.

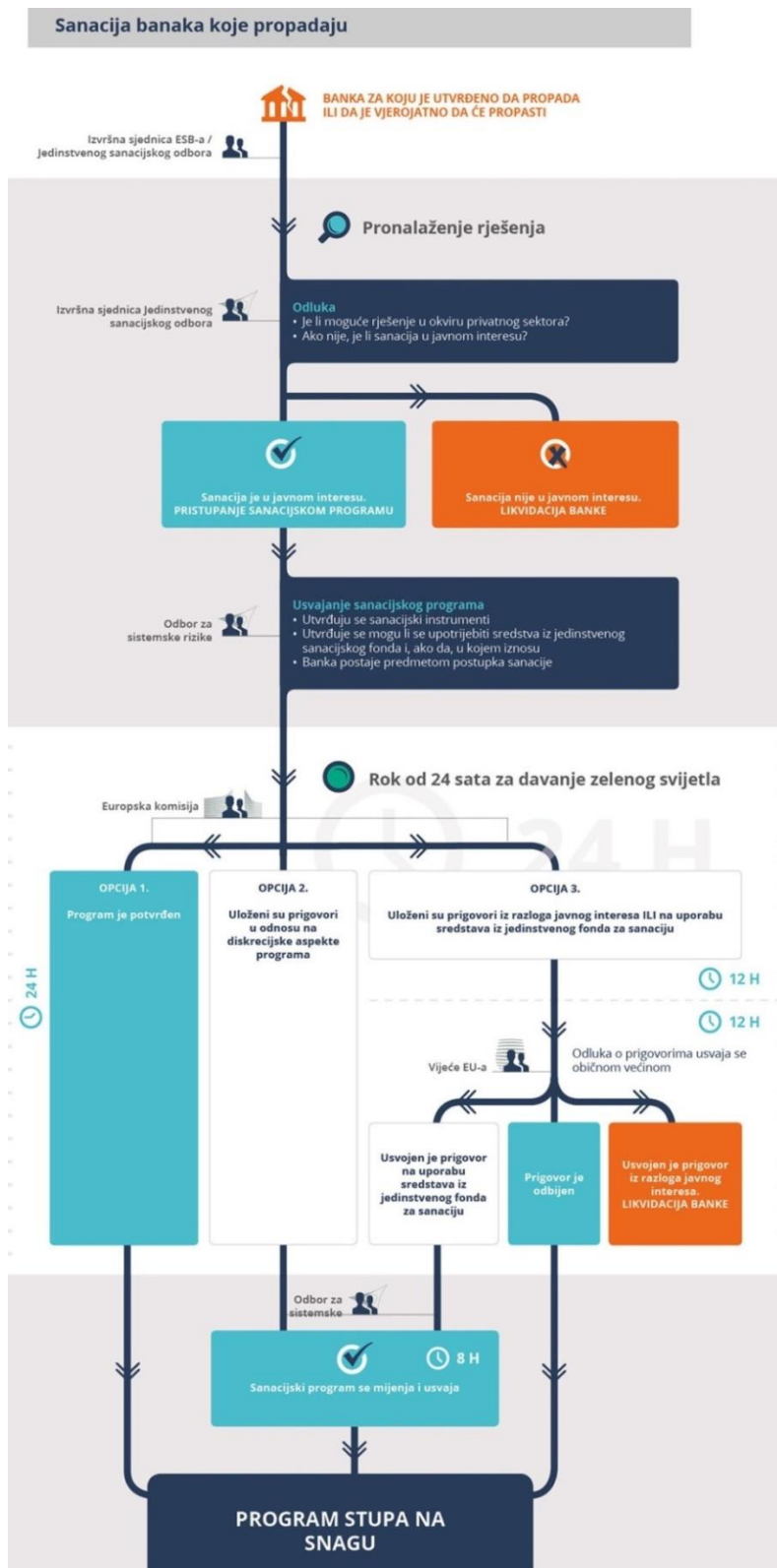
„Glavni je cilj jedinstvenog sanacijskog mehanizma zajamčiti učinkovito upravljanje potencijalnim budućim propadanjem banaka u Bankovnoj uniji uz minimalne troškove za porezne obveznike“ (Bublić, T., 2019., str. 131.). Glavni ciljevi jedinstvenog sanacijskog mehanizma su (European Council, 2014.):

- osnažiti povjerenje u bankovni sektor,
- spriječiti navalu klijenata u banke i širenje problema,
- smanjiti negativnu povezanost između banaka i država te
- ukloniti rascjepkanost unutarnjeg tržišta u pogledu financijskih usluga.

Jedinstvenim pravilima (*engl. Single Rulebook*) ugovoren je način provođenja koji se primjenjuje prema potrebi, na isti način na sve financijske institucije. „Iako su protokoli o provođenju sanacije unificirani, nacionalnim sanacijskim tijelima dozvoljena je određena razina fleksibilnosti u primjeni instrumenata i mjera za provedbu sanacijskih postupaka jer je u konačnici svaka sanacija banke jedinstvena“ (Bajakić, I., 2021., str. 141.).

Jedinstveni sanacijski odbor (*engl. Single Resolution Board; SRB*), kao neovisna agencija EU-a, započinje s radom 1. siječnja 2015. godine te snosi krajnju odgovornost za odluku o pokretanju postupka sanacije banke, a odluka se provodi u suradnji s nacionalnim sanacijskim tijelima. Preduvjet za pristup fondu je primjena pravila o sanaciji vlastitim sredstvima i načela utvrđenih u Direktivi o oporavku i sanaciji banaka te uredbi o jedinstvenom sanacijskom mehanizmu (European Council, 2014.).

Slika 4.: Funkcioniranje jedinstvenog sanacijskog mehanizma

Izvor: European Council, Council of the European Union (2014.) Banking union. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/banking-union/> [30.04.2021.].

Slika 4. prikazuje način na koji djeluje jedinstveni sanacijski mehanizam. Prije svega, funkcioniranje SRM-a započinje tako što ESB obavijesti Jedinstveni sanacijski odbor da se bliži propast banke. Kada se utvrdi propadanje banke ili vjerojatnost tog događaja, izvršna sjednica ESB-a/Jedinstvenog sanacijskog Odbora pronalazi rješenja.

Zatim donosi odluku je li moguće rješenje u okviru privatnog sektora, te ako nije, je li sanacija u javnom interesu. Odnosno, na izvršnoj sjednici donosi se odluka je li sanaciju moguće provesti privatno ili je potrebna sanacija u javnom interesu. U slučaju javnog interesa pristupa se sanacijskom programu, a kada to nije slučaj dolazi do likvidacije banke.

Povodom toga, Odbor za sistemske rizike usvaja sanacijske programe, odnosno utvrđuju se sanacijski instrumenti, utvrđuje se mogu li se upotrijebiti sredstva iz jedinstvenog sanacijskog fonda i, ako da, u kojem iznosu te tako banka konačno postaje predmetom postupka sanacije.

Zatim Europska komisija ima rok od 24 sata za davanje zelenog svijetla, odnosno može usvojiti program ili uložiti prigovor. Može donijeti jednu od 3 opcije. Opcija 1. potvrđuje program, Opcija 2. ulaže prigovore u odnosu na diskrecijske aspekte programa te Opcija 3. ulaže prigovore iz razloga javnog interesa ili na uporabu sredstava iz jedinstvenog fonda za sanaciju.

Ako Komisija odluči predložiti Vijeću ulaganje prigovora, Komisija je dužna poštivati rok od 12 sati od trenutka kada je Odbor odobrio program sanacije.

Zatim, Odbor za sistemske rizike u roku od osam sati mijenja i usvaja sanacijski program te tada program stupa na snagu, odnosno osigurava da mjerodavna nacionalna sanacijska tijela poduzmu potrebne mjere.

„Jedinstveni sanacijski odbor 7. lipnja 2017. donio je prvu odluku o poduzimanju sanacijskih mjera u pogledu društva *Banco Popular*. Dana 23. lipnja 2017. godine Odbor je odlučio da neće poduzimati sanacijske mjere u pogledu društava *Banca Popolare di Vicenza* i *Veneto Banca*, a 24. veljače 2018. isto je odlučio i u pogledu banke *ABLV Bank AS* i društva kćeri *ABLV Bank Luxembourg S.A*“ (Bublić, T., 2019., str. 131.).

Dakle, jedinstveni sanacijski odbor, tj. glavno tijelo za donošenje odluka u okviru jedinstvenog sanacijskog mehanizma (Europsko Vijeće, Vijeće Europske Unije, 2014.):

- odlučuje o programima sanacije banaka s poteškoćama (podrazumijeva se primjena sanacijskih instrumenata i upotrebu jedinstvenog fonda za sanaciju),
- izravno je odgovoran za faze planiranja i sanacije prekograničnih i velikih banaka unutar Bankovne unije koje su pod izravnim nadzorom Europske središnje banke,
- odgovoran je za sve slučajeve sanacije, neovisno o veličini banke, ako sanacija podrazumijeva upotrebu Jedinstvenog fonda za sanaciju,
- snosi krajnju odgovornost za sve banke u Bankovnoj uniji i stoga u svakom trenutku može odlučiti izvršiti svoje ovlasti u pogledu bilo koje banke.

Odbor se sastaje na planetarnim i izvršnim sjednicama, gdje kod planetarne sjednice postoji puna zastupljenost dionika/relevantnih interesa te se donose odluke općenitije prirode (npr. godišnji proračun Odbora, ulaganja..), dok je kod izvršne sjednice zastupljenost ograničena ili proširena i pripremaju se sve odluke o sanaciji koje se donose u najvećoj mogućoj mjeri za banke za koje je Odbor izravno odgovoran.

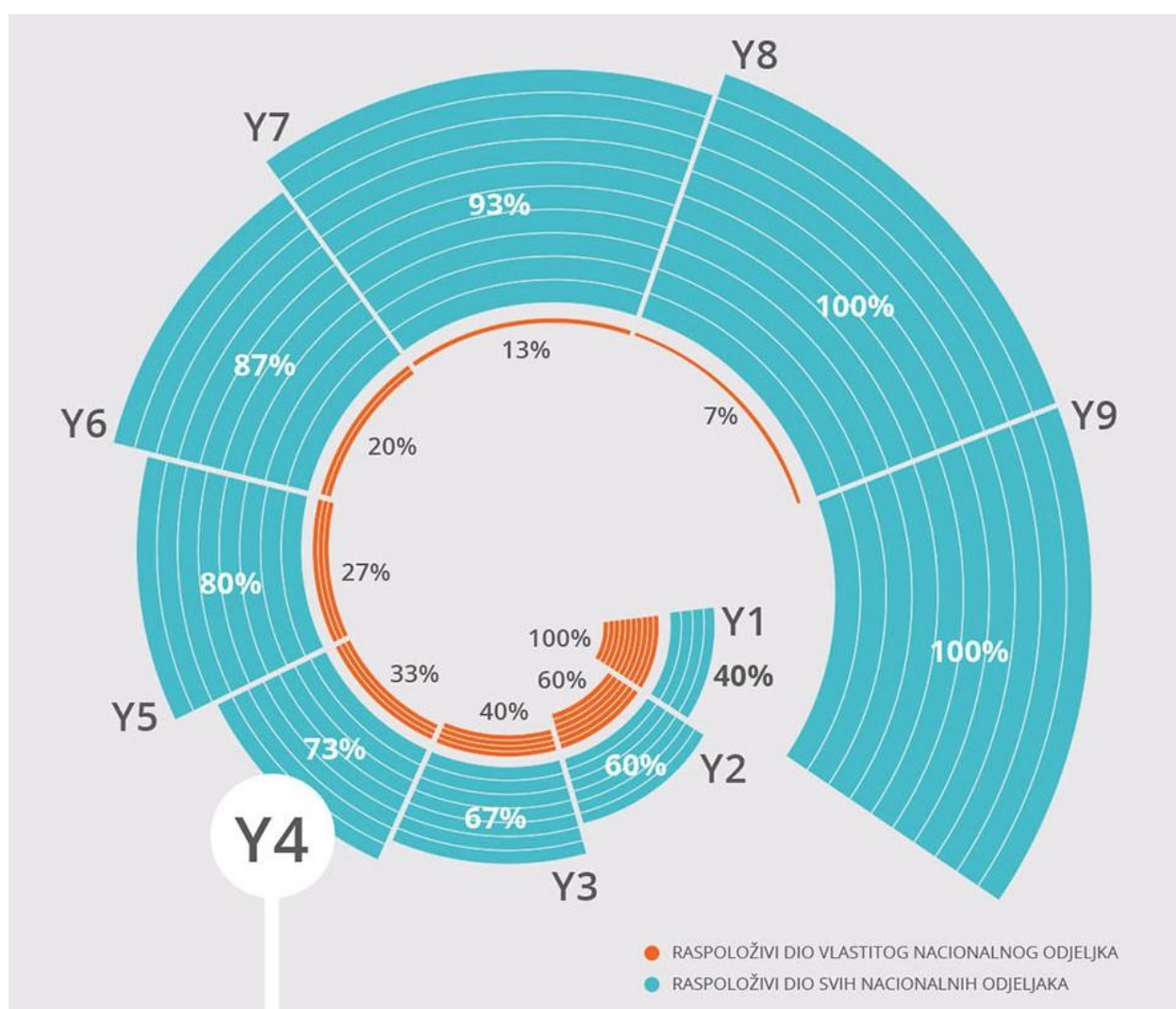
Tablica 2.: Sastav Jedinstvenog sanacijskog odbora

Izvršna sjednica Odbora	Planetarna sjednica Odbora
Članovi s pravom glasa	Članovi s pravom glasa
<ul style="list-style-type: none"> • izvršni predsjednik • četiri stalna člana • predstavnik iz država članica u kojima se nalazi problematična banka i njezine podružnice ili društva kćeri 	<ul style="list-style-type: none"> • izvršni predsjednik • četiri stalna promatrača • predstavnici nacionalnih sanacijskih tijela (jedan iz svake države članice koja sudjeluje u Bankovnoj uniji)
Promatrači	Promatrači
<ul style="list-style-type: none"> • stalni: po jedan predstavnik iz ESB-a i Komisije • ad hoc pozvani promatrači 	<ul style="list-style-type: none"> • stalni: po jedan predstavnik iz ESB-a i Komisije • ad hoc pozvani promatrači

Izvor: izrada autorice, prema podacima (European Council, 2014.)

Jedinstveni fond za sanaciju (*eng. Single Resolution Fund-SRF*) osnovan je na nacionalnoj razini te čini nadopunu jedinstvenom nadzornom mehanizmu, a koristi se u slučaju kada se sanacije ne mogu obaviti vlastitim sredstvima (*ball-in* postupak). Prema jedinstvenom sanacijskom fondu u situaciji propadanja banke trošak snose dioničari i po potrebi vjerovnici banke, što upravo i govori o ideji osmišljavanja fonda, a to je zaštita poreznih obveznika od sudjelovanja u saniranju banaka. Putem fonda, kojim upravlja Jedinstveni sanacijski odbor, financiraju se banke tek nakon što iscrpe vlastite izvore.

Slika 5.: Jedinstveni fond za sanaciju: izgradnja u razdoblju od osam godina

Izvor: Europsko Vijeće, Vijeće Europske Unije (2014.) Jedinstveni sanacijski mehanizam. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/single-resolution-mechanism/> [13.06.2021.].

Političkim dogovorom nastao je osmogodišnji period (2016. – 2024.) za izgradnju Jedinственog fonda za sanaciju, koji se financira doprinosima iz bankarskog sektora te mu je cilj doseći minimalno 1 % iznosa osiguranih depozita svih banaka u državama članicama europodručja, dok je procijenjeni iznos fonda je oko 55 milijardi eura (Bajakić, I., 2021., str. 142.).

Slika 5. prikazuje kako će se financirati sanacijski fond. Banke će tijekom osam godina uplaćivati doprinose. Vidljivo je kako u prvoj godini raspoloživi dio vlastitog nacionalnog odjelka iznosi 100%, što znači kako se fond prvotno sastoji od „nacionalnih odjeljaka“, dok će se postupno spajati tijekom razdoblja od osam godina.

Vidljivo je kako već prve godine upotreba uplaćenih sredstva započinje s 40% s konstantnim povećanjem preostalih godina pa sve do 100%-tnog iznosa, drugim riječima, ukidanja nacionalnih odjeljaka.

Način na koji se prenose sredstva donijelo je Vijeće, a predviđeni su posebnim međuvladinim sporazumom među državama članicama koje su se pridružile Bankovnoj uniji. Države članice koje nisu članice europodručja bit će dužne poštivati sva prava i obveze koje proizlaze iz sporazuma nakon što se pridruže jedinstvenom nadzornom mehanizmu i jedinstvenom sanacijskom odboru.

„Banke tijekom razdoblja od osam godina uplaćuju doprinose u Jedinственi fond za sanaciju. Države članice koje su dio Bankovne unije dogovorile su u prosincu 2015. uvođenje sustava financijskih sredstava za premošćivanje, kojim se osiguravaju nacionalne kreditne linije kroz koje se u slučaju manjka sredstava pruža podrška nacionalnim odjeljcima u Jedinственom fondu za sanaciju“ (European Parliament, 2021.).

SRM je osmišljen radi osiguravanja zajedničkog pristupa kada su u pitanju posrnule banke te na taj način povećava stabilnost financijskog sektora. Želi spriječiti krize te ukloniti rizik donošenja neusklađenih odluka država članica za sanaciju prekograničnih bankovnih grupa koje mogu utjecati na ukupne troškove sanacije (European Council, 2014.).

Jedinstveni sanacijski mehanizam uređen je (Bajakić, I., 2021., str. 143.):

- Direktivom o oporavku i sanaciji kreditnih institucija i investicijskih društava – BRRD2 i
- Uredbom o jedinstvenom sanacijskom mehanizmu – SRMR2.

Direktiva i Uredba donesene su u skladu s FSB-ovim (*engl. Financial Stability Board*) Izvješćem "Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions" te Izvješćem Bazelskog odbora za bankovnu superviziju (BCBS) "Report and Recommendations of the Cross-border Bank Resolution Group" (Bajakić, I., 2021., str. 143.).

U konačnici, od SRM-a se očekuje rješavanje problema povezanosti između banaka i države, vraćanje povjerenja u bankarski sektor te povećanje snage sektora i sprječavanje širenja problema uzrokovano negativnim financijskim stanjem banaka.

2.2.3. *Europski sustav osiguranja depozita*

Europski sustav osiguranja depozita (*engl. EDIS - European deposit insurance scheme*) služi za upotpunjavanje strukture Europske Bankovne unije pomoću kojeg se želi povećati otpornost na šokove, odnosno, u što većoj mjeri smanjiti utjecaj propadanja banaka na ekonomsku i financijsku stabilnost.

U studenom 2015. Komisija predlaže uspostavu europskog sustava osiguranja depozita (EDIS), odnosno trećeg stupa Bankovne unije za bankovne depozite u europodručju (European Commission, 2021.). Prijedlog je usvojen u sklopu šireg paketa mjera kako bi se postiglo produblјivanje ekonomske i monetarne unije.

Prijedlog Komisije temelji se na postojećim nacionalnim sustavima osiguranja depozita i u njemu se predlaže postupno uvođenje EDIS-a koji je osmišljen kao općenito troškovno neutralan za bankovni sektor te se u njemu predlažu dodatna jamstva i mjere za smanjenje bankovnih rizika (European Parliament, 2021.).

S obzirom da je jačina bankarskog sektora usko povezana s jačinom Bankovne unije, nužno je osigurati učinkovit sustav osiguranja depozita u europodručju. Upravo iz toga proizlazi svrha i bit EDIS-a, kojim se pruža jače i ujednačenije osiguranje za sve deponente, nego što se trenutno pruža postojećim nacionalnim sustavom osiguranja.

EDIS-om se sustav osiguranja depozita pokušava prebaciti s nacionalne razine na razinu Bankovne unije, što bi osiguralo što manje oslanjanje na vladu čije je uvođenje planirano kroz tri zasebne faze u razdoblju od 2017. do 2024. godine. Na taj način nastoji se povećati povjerenje deponentata i omogućiti jednake uvjete za sve banke u Bankovnoj uniji, što će u konačnici rezultirati većoj financijskoj stabilnosti u europodručju.

Uredba iz 2015. godine, koju je predložila Europska komisija, odnosi se na sve banke u Bankovnoj uniji koje primaju depozite. „Ovaj sustav već osigurava da su svi depoziti do 100.000,00 EUR zaštićeni putem nacionalnog sustava osiguranja jamstava diljem EU-a“ (European Commission, 2021.).

EDIS bi uključivao (European Commission, 2021.):

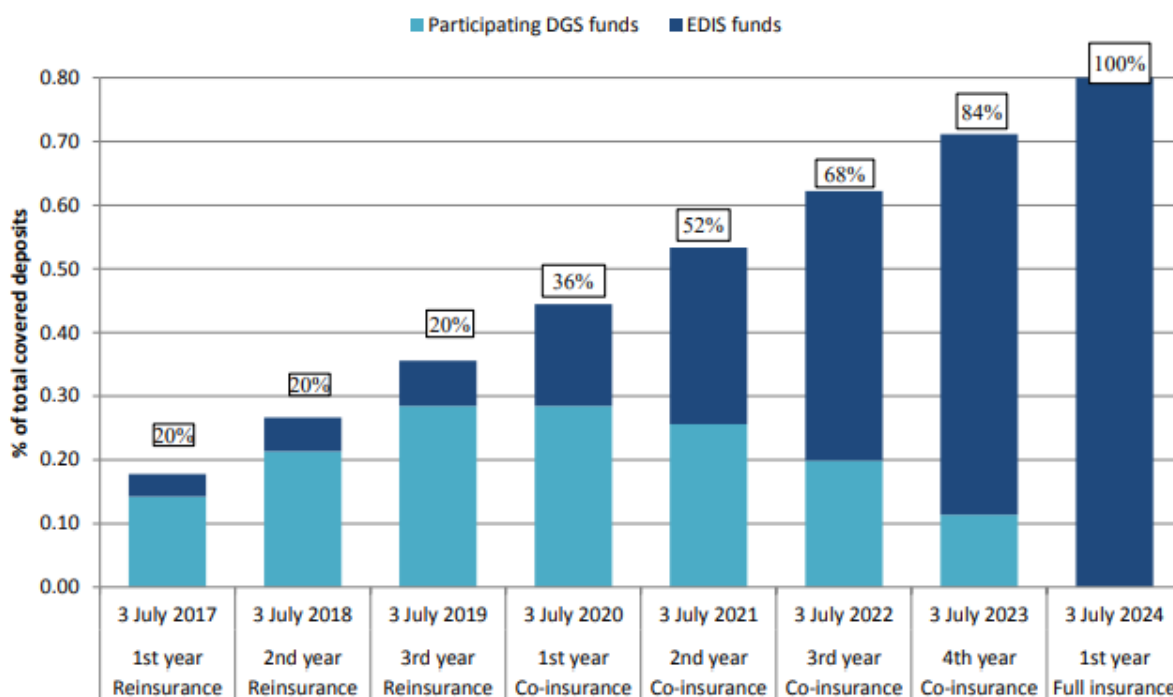
- nacionalne sustave osiguranja depozita i
- europski fond za osiguranje depozita.

EDIS pruža ujednačeniji stupanj osiguranja u europodručju, odnosno pruža dozu sigurnosti korisnicima banke na nacionalnoj razini u slučaju propasti iste te želi povećati otpornost bankarskog sektoru EU-a. Svaka država članica dužna je imati ovaj sustav te plaćati doprinose na temelju vlastitog profila rizičnosti, što bi smanjilo ranjivost nacionalnog sustava osiguranja jamstva na moguće štete.

EDIS je zamišljen kao općenito troškovno neutralan za bankovni sektor te se u njemu predlažu dodatna jamstva i mjere za smanjenje bankovnih rizika (European Parliament, 2021.). Shema će se razvijati postupno u fazama, a doprinos trećeg stupa Bankovne unije će se povećavati s vremenom. „U završnoj fazi uspostave EDIS-a, zaštita bankovnih depozita u potpunosti će se financirati od strane EDIS-a, uz potporu bliske suradnje s nacionalnim sustavom osiguranja jamstava“ (European Commission 2021.).

Prije pristajanja na novi ugovor o depozitu, banke će deponente informirati o razini zaštite svojih depozita te je utvrđen rok od maksimalno 20 dana za isplatu deponentima, koji se planira postupno snižavati na sedam radnih dana do 2024. godine.

Graf 1.: Razvoj EDIS-ovih doprinosa u odnosu na doprinos sustava osiguranja depozita (u razdoblju od 2017.-2024. godine)

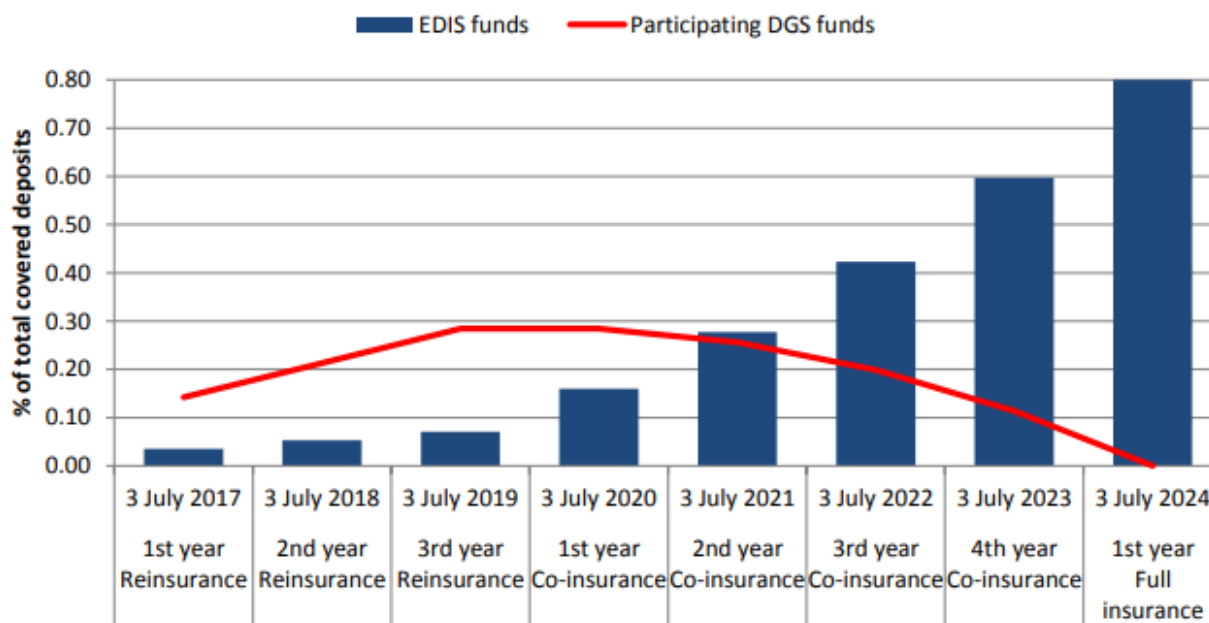

Izvor: *European Commission, 2016. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/publications/effects-analysis-european-deposit-insurance-scheme-edis_en [07.05.2021.].*

Graf 1. prikazuje razvoj EDIS-ovih sredstava u razdoblju od 2017. do 2024. godine. Pristup podrazumijeva da bi se nacionalni fondovi postepeno smanjili, što se može vidjeti linijom na Grafu 2. Prva godina već pokazuje slabljenje povezanosti između države i banaka, što u konačnici doprinosi boljoj zaštiti poreznih obveznika.

Na temelju Grafa 1. i Grafa 2. vidljivo je kako se prve tri godine (2017.-2019.) odnose na reosiguranje. EDIS u toj fazi pokriva ograničen dio troškova koji se javljaju pri isplati deponentima i sanaciji banke. Graf 1. prikazuje kako u toj fazi EDIS obuhvaća 20% nacionalnih sustava depozita, dakle ukoliko bude potrebno, u tom omjeru će pokriti prekomjerne gubitke.

Graf 2.: Razvoj EDIS-ovih doprinosa u odnosu na doprinos sustava osiguranja depozita (u razdoblju od 2017.-2024. godine)

Izvor: *European Commission, 2016. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/publications/effects-analysis-european-deposit-insurance-scheme-edis_en [07.05.2021.].*

Prve tri godine, koje se nazivaju doba reosiguranja, prikuplja se što više likvidnih sredstava za pomoć nacionalnim stupovima. Sredstva su dostupna nacionalnom sustavu osiguranja depozita iz EDIS-a uz striktno određene uvjete te se mogu koristiti samo do određenog iznosa, odnosno nakon što se iscrpe vlastita sredstva.

U fazi suosiguranja, koja traje četiri godine, dolazi do promjene gdje je moguće tražiti dodatna sredstva iz EDIS-a prije nego li nacionalni sustavi iskoriste vlastita sredstva. Kada se pogleda stupanj podjele rizika, vidljivo je kako na početku razdoblja osiguranja on iznosi 36%, dok bi se na kraju razdoblja mogao povećati čak do 84%.

U drugoj fazi (2020.-2023.), koja nosi naziv suosiguranje, postotak financiranja od strane EDIS-a povećava se s 20% do čak 80%. 2020. godine EDIS-ov obuhvat u nacionalnim sustavima osiguranja depozita iznosi 36%, sljedeće godine taj obuhvat raste na 52%, dok se 2022. godine povećava na 68%, 2023. godine raste na 84% te posljednje godine, odnosno 2024. godine, dostiže potpuno osiguranje u kojoj će EDIS u potpunosti zamijeniti nacionalne sustave osiguranja depozita.

Posljednji stupac (2024. godina) pokazuje kako će EDIS sustav biti potpuno operativan, što znači da preuzima rizike za 100% te se od 2024. godine planira dovršetak europske Bankovne unije što će omogućiti integriani financijski okvir.

Kada se usporede Fond za sanaciju i EDIS, može se uočiti kako EDIS prikuplja sredstva direktnim doprinosima bankarskog sektora u odnosu na Fond za sanaciju, koji predviđa prikupljanje sredstava u proračun s nacionalne razine na europsku.

„Cilj je prikupiti (prema Prijedlogu uredbe do 2024.) iznos od oko 0,8% osiguranih depozita u periodu od osam godina, tj. oko 43 milijarde eura (utvrđeno prema stanju bilanci banaka u 2011.), a fond bi se uvećavao ovisno o povećanju imovine banaka. Predviđeno je da bankarski sektor doprinosi oko 12%, tj. oko 6,8 milijardi eura na godišnjoj razini“ (Bajakić, I., 2021., str. 149.).

„Države članice obvezne su do sredine 2024. godine osigurati razinu raspoloživih financijskih sredstava sustava osiguranja depozita od minimalno 0,8% iznosa osiguranih depozita njegovih članova“ (Bajakić, I., 2021., str. 148.).

Svi deponenti, fizičke i pravne osobe sustavom osiguranja depozita zaštićeni su do iznosa u visini od 100.000,00 eura. Ostali zaštićeni depoziti podrazumijevaju (Bajakić, I., 2021., str. 148.):

- mirovinske sustave malih i srednjih poduzeća,
- depozite tijela javne vlasti kada su proračuni manji od iznosa u visini od 500.000,00 eura, te
- depozite u iznosu većem od 100.000,00 eura u određene stambene i socijalne svrhe.

Poteškoće pri formiranju EDIS-a predstavljaju procjene rizika koje još uvijek postoje u bankarskom sustavu država članica. Problematična područja čine (Bajakić, I., 2021., str. 148.):

- udjeli loših kredita / neprihodonosni krediti (non-performing loans, NPLs),
- povezanost banaka i javnih financija i
- neharmoniziranost nacionalnih zakona i procedura.

Stoga, Europska komisija radi na procesu modifikacije i koordiniranja sustava EDIS te uvodi mehanizme provjere trudeći se postići usuglašenje stavova.

3. ZAJEDNIČKA SUPERVIZIJSKA KULTURA U EU

Bankovni sustav ima velik utjecaj na gospodarstvo, stoga je njegova stabilnost u posebnom interesu javnosti. Važno je očuvati stabilnost u cjelini, a tu nam pomaže supervizija koja provjerava posluju li banke u skladu s pravilima. „Prema tome, osnovni je cilj supervizije održavanje povjerenja u bankovni sustav, promicanje i očuvanje njegove sigurnosti i stabilnosti te uklanjanje s tržišta institucija koje posluju suprotno tim načelima. Time se umanjuje rizik od gubitaka za deponente i ostale vjerovnike banke te društvo kao cjelinu“ (HNB, 2019.).

Europska središnja banka je službena institucija Europske unije, a od 1999. godine je odgovorna za provedbu monetarne politike europodručja. „Stvaranje europodručja i nove nacionalne institucije, ESB-a, bilo je prekretnica u dugom i složenom procesu europske integracije“ (Bublić, T., 2019., str 131.). Želja za pridruživanjem države članice europodručju vodila je ka nužnosti ispunjenja konvergencijskih kriterija prije prihvaćanja eura, koji prije svega donose ekonomske preduvjete koji su ključ uspješnog djelovanja u ekonomskoj i monetarnoj uniji.

Ugovor o funkcioniranju EU-a dodjeljuje ESB-u savjetodavnu ulogu¹, ulogu posrednika² i ograničenu ulogu u superviziji³, čije izvršenje ovisi o suglasnosti svih država članica kroz postizanje posebne procedure, konzultativno s Europskim parlamentom (Božina Beroš, M., 2017., str. 17.). U konačnici, ESB-u se dodjeljuju posebne zadaće iz područja prudencijalne supervizije kreditnih institucija s iznimkom osiguravajućih društava.

Čl. 127(6) Ugovora o funkcioniranju EU sadrži premisivnu odredbu (*engl. enabling clause*) koji je omogućio proširenje nadležnosti ESB-a u području prudencijalne supervizije banaka europodručja u skladu s postojećim pravom EU (Božina Beroš, M., 2017., str.18.).

S obzirom na krizu europodručja, koja je ukazala na nedostatke sektorske suradnje između nacionalnih supervizora i europskih institucija, ovakva odredba je dobrodošla za proširenje već postojeće nadležnosti ESB-a na tom području.

¹ Sukladno čl. 127(4), čl. 285(5) Ugovora i čl. 4 Statuta

² Sukladno čl. 127(5) Ugovora i čl. 3(3) Statuta

³ Dodatno potvrđenu čl. 25(2) Statuta

Nekoliko država članica nisu se u potpunosti slagale s proširenjem ovlasti ESB-a jer su smatrale da će to ugroziti vjerodostojnost središnje banke, no bez obzira na takve dvojbe ESB je 2013. godine započela djelovati kao supernacionalni supervizor banaka europodručja i država članica koje pristaju na blisku suradnju u okviru Jedinstvenog nadzornog mehanizma (Božina Beroš, M., 2017., str.18. i 19.). ESB je u tom prijelazu s jedne strane provodila dubinske analize bilanci sistemski značajnih financijskih institucija, dok je s druge strane sklapala sporazume o provedbi s relevantnim europskim tijelima.

Uredba o SSM-u stupila je na snagu u studenom 2013. čiji se konačni regulatorni okvir može opisati kroz tri glavne dimenzije (Abascal 2014., str. 19. i 20.):

- geografsku – prema kojoj je sudjelovanje svih država članica europodručja obvezno, dok je sudjelovanje ostatka država članica EU-a dobrovoljno (pristupanje bliskoj suradnji);
- institucionalnu – dogovorena je razlikovna supervizija (*engl. differentiated supervision*) kojom bi ESB izravno nadzirao isključivo „značajne“ banke europodručja (oko 130 subjekata koji predstavljaju oko 85% europske bankarske imovine), dok bi nacionalne središnje banke nadzirale ostale kreditne institucije;
- funkcionalnu - izvršena je jasna podjela zadataka prema uredbi Vijeća (br. 1024/2013) između ESB-a i nacionalnih nadležnih tijela (vidi Tablicu 3.) te je ESB-u dodijeljena vodeća uloga u prudencijalnoj superviziji.

Sljedeća tablica upravo prikazuje podjelu zadataka između ESB-a i nacionalnih vlasti (većinom središnje banke) u odnosu na institucije koje su izravno pod nadzorom ESB-a.

Tablica 3.: Podjela zadataka između ESB-a i nacionalnih nadzornih tijela

Europska središnja banka	Nacionalna nadležna tijela
Veto moć nad: bankarskim dozvolama, stjecanju/otuđenju bankarske imovine (osim u postupcima sanacije)	Bilo koji zadatak koji nije izričito dodijeljen ESB-u
Osigurati poštivanje (mikro)bonitetnih pravila EU-a, uključujući postavljanje bonitetnih zahtjeva	Upravljanje aplikacijama za bankarske dozvole i stjecanje / raspolaganje imovinom banke
Postaviti više zahtjeve za makrobonitetne alate predviđene zakonodavstvom EU-a ako je potrebno obratiti pažnju na sistemski rizik.	Nadzirati subjekte koji nisu kreditne institucije prema zakonu EU-a, ali koji se nadziru kao kreditne institucije prema nacionalnom zakonu.
Nadzor na konsolidiranoj razini, dopunski nadzor, nadzor financijskog holdinga društva i nadzor mješovitih financijskih holdinga.	Nadgledaju podružnice trećih zemalja
On-site istraga	Nadgledati platne sustave
Osigurati robusnost sporazuma o upravljanju bankama	Zaštita potrošača
Pojedinačni supervizijski stres test	Borba protiv pranja novca i financiranja terorizma
Rane internacijske akcije	Postavljanje makrobonitetnih zahtjeva (ako je nadležan u makrobonitetnoj politici)
Postavljanje dodatnih međuspremnik kapitala (protuciklični međuspremnik ili drugi makrobonitetni alati)	Uvesti neke sankcije
Moć sankcioniranja (ne sve)	

Izvor: izrada autorice prema (Abascal 2014., str. 21.) Dostupno na:

https://www.bbvarsearch.com/wp-content/uploads/2014/07/4BBVA-Res-WP_Banking-Union_eng_vff1.pdf

ESB surađuje s nacionalnim nadzornim tijelima kako bi se funkcioniranje europskog nadzora banaka održalo učinkovitim, stoga je ovlašten (European Council, 2014.):

- provoditi nadzorne provjere, nadzore i istrage na licu mjesta,
- zadavati ili oduzimati odobrenja za rad bankama i procijenjivati stjecanje kvalitetnih udjela od strane banaka i raspolaganje tim udjelima,
- osiguravati usklađenost s bonitetnim pravilima EU-a i
- postaviti više kapitalne zahtjeve „zaštitne slojeve“ radi suprostavljanja financijskim rizicima.

Nacionalne središnje banke država članica europodručja, zajedno s ESB-om, čine Eurosustav kojemu je glavni cilj osigurati sigurnost i pouzdanost bankovnog financijskog sustava u Europskoj uniji te održati stabilnost cijena, odnosno zaštititi vrijednost eura. Donošenje odluka popraćeno je mukotrpnim procesom. Već je spomenuto kako ESB nema apsolutni nadzor u pogledu vođenja jedinstvenog nadzornog mehanizma, nego je odgovorna Vijeću i Parlamentu. ESB još izgrađuje administrativne i ljudske kapacitete koji su neophodni za učinkovitu nadležnost te upravo u tom pogledu horizontalna suradnja između europske i nacionalne razine dobiva na važnosti (Božina Beroš, M., 2017., str. 21.).

„Kriteriji prema kojima se utvrđuje smatra li se određena banka značajnom te prema tome i predmetom izravnog nadzora ESB-a navedeni su u Uredbi o jedinstvenom nadzornom mehanizmu i Okvirnoj uredbi o jedinstvenom nadzornom mehanizmu, a odnose se na veličinu banke, njezinu gospodarsku važnost, prekogranične aktivnosti i potrebu za izravnom javnom potporom. Stoga se stvarni broj banaka koje se nalaze pod izravnim nadzorom ESB-a s vremenom mijenja u skladu s kretanjima u okviru tih kriterija“ (European Parliament, 2021.).

ESB provodi redovite svakodnevne provjere nad radom banaka kako bi osigurala pravilno funkcioniranje istih. Ono na što posebno obraća pažnju je poštivanje definiranih standarda i jedinstvenih pravila te provjerava bilancu banaka, razinu i kvalitetu imovine. Zapravo, provodi poznata „stres“ testiranja kako bi utvrdila može li banka podnijeti potencijalnu krizu te ima li dovoljno kapitala. ESB će i na dalje ispitivati banke europodručja kao dio testiranja otpornosti na stres, koje provodi i koordinira Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (*engl. European Banking Authority*), na razini EU-a.

Na *Eurofi Financial Forum 2018* u Beču, Sabine Lautenschläger iz ESB-a, u svom govoru izvršila je popis koraka prema uspostavljanju europskog sustava bankarske supervizije i prihvaćanju zajedničke nadzorne kulture te je također opisala ključne elemente zajedničke nadzorne kulture, koji su prema njezinim riječima jedinstvena pravna osnova, usklađena administrativna praksa te vrijeme i suradnja 19 država i 26 vlasti (Moody's Analytics, 2018.).

Sabine Lautenschläger je prikazala rad ESB-a u ovom kontekstu (Moody's Analytics, 2018.):

- ESB nastoji povećati broj prekograničnih on-site misija, s još više on-site supervizora koji će raditi na bankama izvan njihove matične zemlje;
- ESB potiče razmjenu supervizora iz cijelog europodručja te uspostavlja rotacije za članove zajedničkih nadzornih timova, što će u konačnici pomoći u širenju zajedničke kulture;
- ESB okuplja supervizore u različitim radnim skupinama s ciljem osmišljavanja priručnika za osposobljavanje i nadzornih smjernica.

ESB ne može samostalno stvoriti zajedničku nadzornu kulturu, već je potrebno udruženje zajedničkih snaga s nacionalnim vlastima, koje mogu i trebaju doprinijeti razvitku zajedničke nadzorne kulture. Europska ideja o zajedničkoj nadzornoj kulturi treba biti prihvaćena od strane nacionalnih vlasti sa željom da doprinese razvoju iste.

Ideja europske nadzorne kulture trebala bi se odražavati u načinu na koji radimo s bankama, npr. treba odustati od nacionalnih zahtjeva za izvješćivanjem te umjesto toga, cilj bi trebao biti jedinstveni europski okvir izvješćivanja (Moody's Analytics, 2018.).

Odsutnost prekogranične supervizijske infrastrukture i zajedničkih alata za upravljanje i rješavanje kriza smanjuje povjerenja tržišta u prekogranične banke što se očituje u makroekonomskom okruženju kada bi države mogle imati niz poteškoća u spašavanju velikih institucija (Ferrarini, 2013., str. 10.). Bez obzira na harmonizaciju bonitetne regulative s EU, postoji znatna razlika u nacionalnoj provedbenoj i nadzornoj praksi. Štoviše, pravila nisu usklađena i predstavljaju zapanjujuće razlike među zemljama koje imaju negativan utjecaj na prevenciju, upravljanje i rješavanje kriza financijskih institucija (Ferrarini, 2013., str. 8.).

Povodom ne tako davne financijske krize, čelnici europodručja kreću prema centralizaciji bankarskog nadzora u okviru Bankovne unije kako bi ga učinili integriranijim. SSM je središnji element Bankovne unije, a u pozadini EU-a trenutni nadzorni okvir u okviru kojeg ESB izvršava svoje zadatke.

3.1. Funkcioniranje Jedinственог nadzornog mehanizma

U radu ovog mehanizma uključene su sve države članice europodručja, dok se kroz posebnu proceduru tzv. bliske suradnje s ESB-om mogu pridružiti i ostale države članice koje ne dijele jedinstvenu valutu (Božina Beroš, M., 2017., str. 22.).

SSM osigurava da se EU politika bonitetnog nadzora kreditnih institucija provodi na koherentan i učinkovit način gdje će se kreditne institucije nadzirati najvišom kvalitetom te povodom toga može se reći kako su tri glavna cilja SSM-a (European Central Bank, 2014., str. 3.):

- osigurati sigurnost i ispravnost europskog bankarskog sustava,
- povećati financijsku integraciju i stabilnost i
- osigurati dosljednu superviziju.

Način na koji SSM funkcionira temelji se na kombinaciji djelovanja ESB-a i nacionalnih središnjih vlasti, odnosno intenzivnoj suradnji pri izvršavanju svojih zadataka. „ESB-ova vodeća uloga u prudencijalnoj politici ogleda se u tome da upravo ona određuje supervizijsku praksu pomoću praktičnog priručnika i drugih odgovarajućih dokumenata (npr. Uputa o supervizijskom izvještavanju)“ (Božina Beroš, M., 2017., str. 24.).

Jedinstveni nadzorni mehanizam ne može djelovati samostalno, već mora intenzivno surađivati s nacionalnim supervizorima, s time da ESB može u bilo kojem trenutku preuzeti nadzor banaka.

Kada ESB procijeni da banke nemaju sistemsku važnost, može provoditi superviziju u korist nesmetanog funkcioniranja spomenutog mehanizma.

S obzirom da nacionalni supervizori bolje poznaju banakarski sektor svog područja, podjela odgovornosti supervizije je ekonomski učinkovitija zbog mogućnosti točnije i kvalitetnije procjene rizičnosti banke na tom području od strane nacionalnih supervizora.

Opći okvir suradnje između nacionalnih nadležnih tijela (ECB Regulation 468/2014) ESB prihvaća 2014. godine kojim su uređena pravila i obveze nacionalnih središnjih banaka kada je u pitanju supervizija sistemski nevažnih kreditnih institucija (Božina Beroš, M., 2017., str. 25.).

„Odluke iz područja supervizije se u Jedinostvenom nadzornom mehanizmu donose jednostavnom većinom, prema načelu „jedan član – jedan glas“ s odlučujućim glasom predsjednika Supervizijskog odbora u slučaju izjednačenosti (čl.26(6) Uredbe o Jedinostvenom nadzornom mehanizmu)“ (Božina Beroš, M., 2017., str. 27. i 28.).

SSM se neprestano uspoređuje s međunarodnim normama jer nastoji održavati najviše standarde i osigurati dosljednost nadzora što će biti pogodno u ostvarivanju misije, gdje njegovi sudionici surađuju kako bi postigli visokokvalitetne rezultate.

Tamo gdje SSM prosudi postojanje povećanih rizika za kreditnu instituciju ili skupinu kreditnih institucija, iste će biti intenzivnije pod nadzorom do trenutka kada se relevantni rizici smanje na prihvatljivu razinu; SSM-ov pristup superviziji temelji se na kvalitativnom i kvantitativnom pristupu i uključuje prosudbu i kritiku prema budućnosti procjena (European Central Bank, 2014., str. 6.).

Naglasak je na kreaciji novih europskih subjekata kroz internu reorganizaciju ESB-a, dok su istovremeno nadležna tijela na nacionalnoj razini uključena u taj upravljački okvir da bi pridonijelo njegovu legitimitetu i osjećaju participacije (Božina Beroš, M., 2017., str. 26. i 27.).

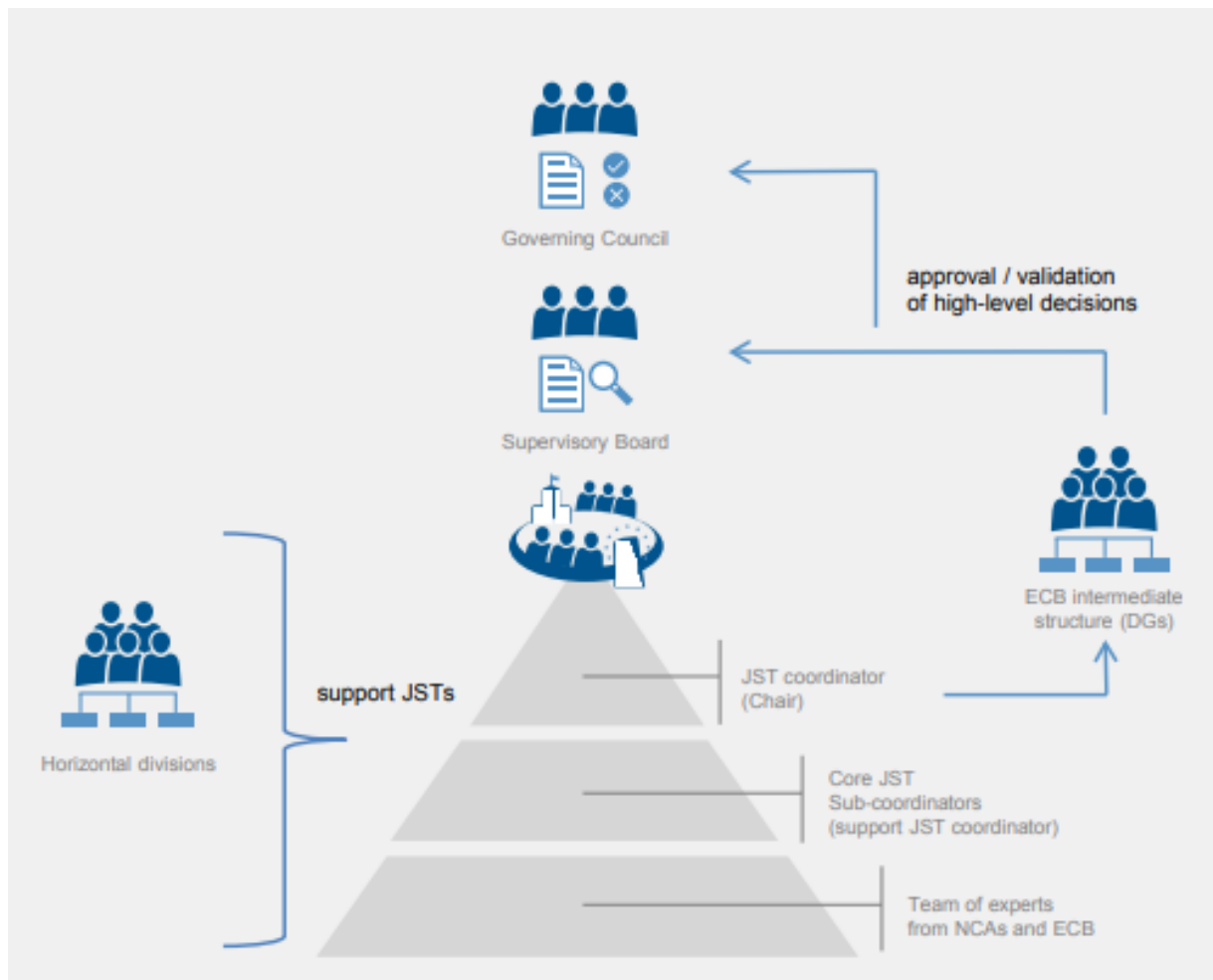
ESB je osnovao četiri namjenska glavna ravnateljstva (*engl. Directorates General DGs*) za obavljanje supervizorskih zadataka dodijeljenih ESB-u u suradnji s nacionalnim nadležnim tijelima (European Central Bank, 2014., str. 13. i 14.):

- DGs mikroprudencijalna supervizija I i II odgovorne su za izravnu svakodnevnu superviziju značajnih institucija;
- DGs mikroprudencijalna supervizija III odgovorna je za nadzor manje značajnih institucija koje provode nadležne nacionalne vlasti;
- DGs mikroprudencijalna supervizija IV obavlja horizontalne i specijalizirane zadatke u čast svih kreditnih institucija pod supervizijom SSM-a i pruža specijaliziranu stručnost za određene aspekte nadzora, na primjer interne modele i on-site inspekciju.

Zajednički nadzorni timovi (*engl. Joint Supervisory Teams JSTs*) svakodnevno sudjeluju u provođenju supervizije nad značajnim institucijama, a čine ga osoblje iz ESB-a i nacionalnih nadležnih tijela zemalja u kojoj su osnovane kreditne institucije, banakarske podružnice ili zajedničke prekogranične grane.

Predstavlja jedan od važnijih oblika suradnje između ESB-a i nacionalnih nadzornih tijela jer na taj način promiču i njeguju zajedničku supervizijsku kulturu. Svaki JST vodi koordinator u ESB-u koji je odgovoran za provedbu supervizorskih zadataka i aktivnosti uključeni u Program supervizijskog ispita (*engl. Supervisory Examination Programme*) za svaku pojedinačnu značajnu kreditnu instituciju (European Central Bank, 2014., str. 15.).

Slika 6.: Funkcioniranje JSTs-a

Izvor: European Central Bank (2014.) *GUIDE TO BANKING SUPERVISION*, str. 16.
Dostupno na:
<https://www.bde.es/f/webbde/GAP/Secciones/SalaPrensa/InformacionInteres/MUS/Apectos-organizativos/Arc/Fic/guiamusen.pdf> [08.06.2021.].

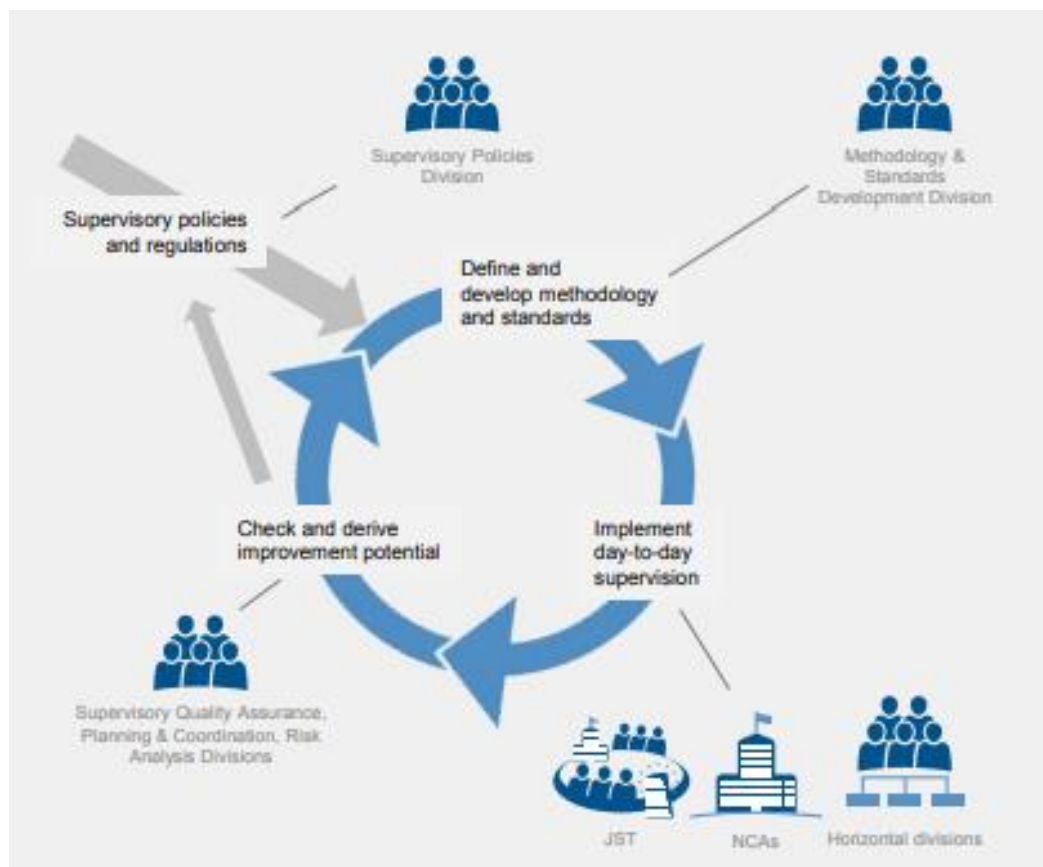
Osnovni JSTs sastoji se od koordinatora u ESB-u (koji se imenuju na razdoblje od 3-5 godina), nacionalnih podkoordinatora i tima stručnjaka iz ESB-a i nacionalnih nadležnih tijela. Koordinator JST-a s obzirom na hijerarhijski položaj vodi i usmjerava tim gdje ga podkoordinatori podržavaju u tekućem nadzoru.

JST, uz podršku internih modela divizije ESB-a (*engl. Internal Models Division*), provjerava udovoljava li kreditna institucija zakonskim zahtjevima i odgovarajućim smjernicama EBA-e te u ovoj fazi kreditne institucije trebaju biti spremne za intenzivnu interakciju i suradnju kako bi se proces proveo nesmetano i učinkovito za sve strane (European Central Bank, 2014., str. 32.).

SSM provodi on-site inspekcije kreditnih institucija čiju potrebu utvrđuje JST u svrhu (European Central Bank, 2014., str. 34.):

- ispitivanja i procjene razine, prirode i značajke inherentnih rizika;
- ispitivanja i procjene prikladnosti i kvalitete korporativnog upravljanja kreditnih institucija i okvira unutarnje kontrole s obzirom na prirodu poslovanja i rizika;
- procjene kontrolnih sustava i procesa upravljanja rizika;
- ispitivanja kvalitete bilančnih stavki i financijskog stanja kreditnih institucija;
- procjene usklađenosti s bankarskim propisima;
- pregledavanja teme kao što su ključni rizici, kontrole, upravljanje.

Slika 7.: Supervizijski ciklus

Izvor: European Central Bank (2014.) *GUIDE TO BANKING SUPERVISION*, str. 18.

Dostupno

na:

<https://www.bde.es/f/webbde/GAP/Secciones/SalaPrensa/InformacionInteres/MUS/Apectos-organizativos/Arc/Fic/guiamusen.pdf> [08.06.2021.].

Kao što je vidljivo na Slici 7. proces nadzora, odnosno supervizije kreditnih institucija, može se zamisliti upravo kao ciklus. Vidljivo je kako supervizijske politike i regulative pružaju temelj od kojih započinje definiranje i razvijanje nadzornih metodologija i standarda koji zatim predstavljaju temelj svakodnevnog nadzora koji se provodi u svim kreditnim institucijama. Na kraju ciklusa provjerava se postoji li potencijal za poboljšanje te se ciklus izlaže nastavku.

SSM je razvio zajedničku metodologiju (*engl. Supervisory Review and Evaluation Process; SREP*) koja će dalje biti promovirana i razvijena od strane JSTs-a i horizontalnih odjela ESB-a, a primijenjuje se proporcionalno i za značajne i manje značajne institucije, osiguravajući pridržavanje najviših supervizijskih standarda.

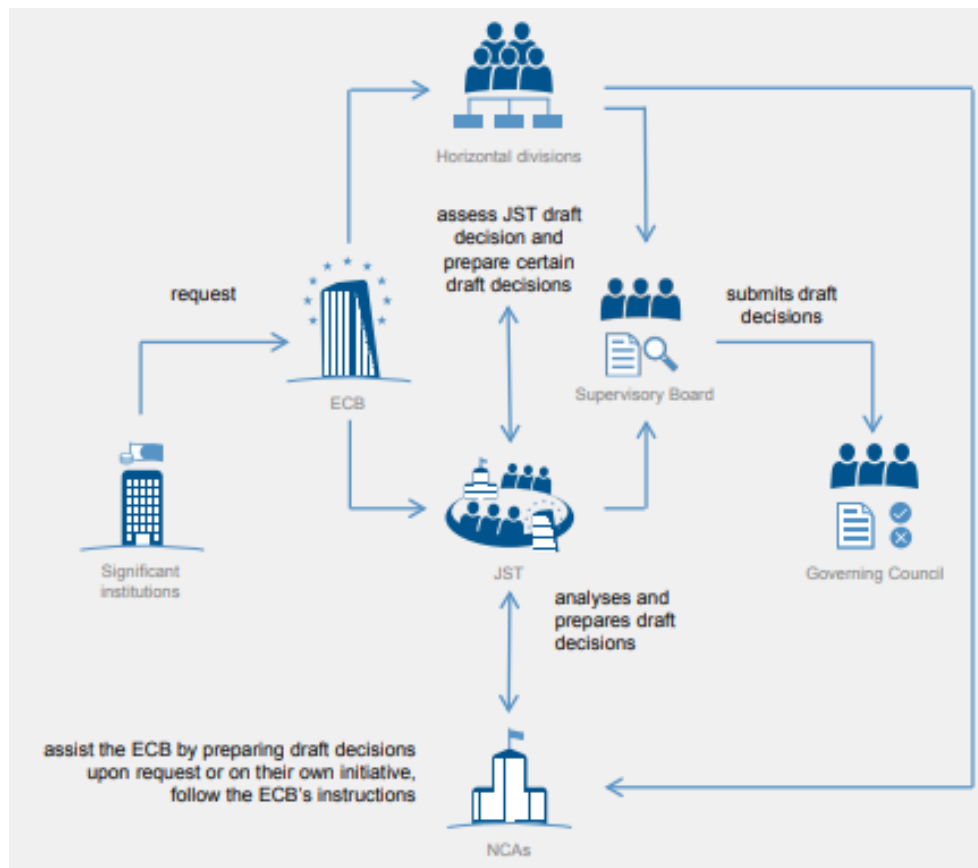
SREP zahtijeva (definirano u CRD IV) da nadzornici (za značajne institucije, JST; za manje značajne institucije, nadležna nadzorna tijela pod sveukupnim nadzorom ESB-a) pregledavaju aranžmane, strategije, procese i mehanizme koje provode kreditne institucije i procijene sljedeće (European Central Bank, 2014., str. 21.):

- rizike kojima su institucije izložene ili bi mogle biti;
- rizike koje institucija općenito predstavlja za financijski sustav;
- rizike otkrivene stres testiranjem, uzimajući u obzir prirodu, opseg i složenost aktivnosti institucije.

Konačni ishod SREP-a vezan za značajne kreditne institucije podnosi se Nadzornom/Supervizijskom Odboru te će se odluka donijeti zajedno za sva relevantna nadležna tijela za sve institucije s podružnicama u zemljama koje nisu članice SSM-a.

Slika 8. opisuje postupke značajnih kreditnih institucija. Sve započinje podnošenjem zahtjeva kreditnih institucija. JST u bliskoj suradnji s horizontalnom divizijom provjerava zahtjev, odnosno uključuje li sve relevantne informacije i dokumente. „JST i odgovarajuća horizontalna podjela provjeravaju ispunjavaju li nadzorni zahtjevi postavljeni u odgovarajućem zakonodavstvu, tj. zakonima EU-a“ (European Central Bank, 2014., str. 30.).

Slika 8.: Postupci za prijave, zahtjeve i obavijesti

Izvor: European Central Bank (2014.) *GUIDE TO BANKING SUPERVISION*, str. 31.

Dostupno

na:

<https://www.bde.es/f/webbde/GAP/Secciones/SalaPrensa/InformacionInteres/MUS/Apectos-organizativos/Arc/Fic/quiamusen.pdf> [08.06.2021.].

4. BLISKA SURADNJA HNB-A I ESB-A

Kao i svaka druga država, Hrvatska pomoću supervizije želi osigurati povjerenje u bankovni sustav i očuvati njegovu stabilnost (kao preduvjet financijske i makroekonomske stabilnosti) te u konačnici umanjiti rizik od smanjenja sigurnosti samog bankovnog sustava. Povodom navedenog, supervizijom se nadzire posluju li banke u skladu s pravilima kojih se moraju pridržavati za što je u Republici Hrvatskoj zadužen HNB u sklopu nekoliko sektora.⁴

Stoga, HNB nadzire i vodi računa o financijskom i bankovnom sustavu u cjelini što mu omogućuju mjere i instrumenti te je supervizor koji procjenjuje mogućnost sanacije kreditnih institucija. Novost je da HNB više nema status „host“ supervizora, već je ESB konsolidirajuće nadzorno tijelo, dok tijelo HNB može sudjelovati kao promatrač u superviziji, odnosno kolegiju supervizora. Supervizija u HNB-u organizirana je prema zahtjevima koji su proizašli bliskom suradnjom u sklopu Jedinog mehanizma supervizije, izazova makroekonomskog okruženja, promjena poslovnih modela banaka te potrebe optimizacije procesa odlučivanja uspostavljanjem organizacijskih cjelina s većom razinom odgovornosti (HNB, 2015.).

Stoga, supervizija u HNB-u ima osnovne zadatke (HNB, 2015.):

- izdavati i oduzimati odobrenja i suglasnosti u skladu sa zakonima kojima se uređuje poslovanje kreditnih institucija i kreditnih unija;
- pratiti i izrađivati regulative vezane uz poslovanje kreditnih institucija i
- obavljati poslove supervizije i nadzora kreditnih institucija i kreditnih unija.

HNB kao supervizor nadzire (HNB, 2015.):

- kreditne institucije (banke, štedne banke i stambene štedionice) koje imaju odobrenje za rad od HNB-a i njihove podružnice izvan Hrvatske;
- podružnice kreditnih institucija iz druge države članice;
- kreditne institucije iz država članica u dijelu poslovanja koje se obavlja neposrednim pružanjem usluga na području Hrvatske;

⁴ Sektor bonitetne regulative i metodologije, Sektor bonitetne supervizije, Sektor specijalističke supervizije i nadzora te Ureda za koordinaciju poslova bonitetne supervizije, nadzora i upravljanja rizicima.

- podružnice kreditnih institucija iz trećih zemalja koje su od HNB-a dobile odobrenje za rad i
- kreditne unije koje su dobile odobrenje za rad od HNB-a.

Kreditne institucije su nužne djelovati po posebnom regulatornom okviru, koji mora biti stroži s obzirom da se posluje s velikom količinom tuđih sredstava. „Veći dio kvantitativnih zahtjeva koji su postavljeni pred kreditne institucije utvrđen je u Uredbi (EU) br. 575/2013 (tzv. Uredba o kapitalnim zahtjevima), uključujući i osnovno supervizorsko pravilo, pravilo o adekvatnosti kapitala, koje propisuje minimum vlastitih izvora sredstava kojima kreditne institucije moraju raspolagati u odnosu na rizike koje preuzimaju u poslovanju“ (HNB, 2015.).

Kako bi HNB bio siguran posluju li kreditne institucije prema pravilima, to može postići (HNB, 2015.):

- obavljanjem nadzora, prikupljanjem i analizom izvješća i informacija te kontinuiranim praćenjem poslovanja kreditnih institucija,
- obavljanjem neposrednog nadzora nad poslovanjem kreditnih institucija,
- nalaganjem supervizorskih mjera i
- izdavanjem mišljenja, odobrenja i suglasnosti te procjenjivanjem kreditnih institucija.

HNB je definirala supervizorske prioritete u 2019./2020. nazvane EDINA, gdje je (HNB, 2015.):

- E – približavanje europodručju;
- D – digitalizacija poslovanja kreditnih institucija;
- I – kamatni rizik u knjizi banke (*engl. Interest Rate Risk in the Banking Book, IRRBB*);
- N – neprihodonosne izloženosti;
- A – sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (*engl. Anti Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism, AML/CFT*).

Supervizorski prioritet „E - približavanje europodručju“ odnosi se na uspostavu bliske suradnje između HNB-a i ESB-a, gdje je svrha prilagoditi supervizijske funkcije te podržati provođenje detaljne procjene kreditnih institucija.

Digitalizacijom poslovanja kreditnih institucija želi se ocijeniti koliko je unutarnji sustav upravljanja rizicima spreman na promjene koje nosi digitalizacija. Treći definirani supervizorski prioritet odnosi se na ocjenu modela koji koriste kreditne institucije kada upravljaju rizikom. „N - Neprihodonosne izloženosti“ kao prioritet imaju uskladiti kreditne institucije s novim regulatornim zahtjevima te pratiti razinu izloženosti. Posljednjim prioritetom „A – sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma“ želi se prevenirati zlouporaba financijskog sustava te podići svijest o svim rizicima koji proizlaze iz tog na način unapređenja mehanizama supervizije.

Važno je naglasiti kako Bankovna unija nije usmjerena samo na države europodručja, nego je otvorena mogućnost pristupanja država članica izvan europodručja. Da bi Bankovna unija bila djelotvorna mora postojati mogućnost uključivanja država koje ne pripadaju europodručju, a u svrhu očuvanja jedinstvenog tržišta potrebna je navedena mogućnost koja se može ostvariti dobrovoljnom uspostavom „bliske suradnje“ (*engl. close cooperation*).

Slika 9.: Ulaz u Bankovnu uniju za države članice izvan europodručja

Izvor: European Central Bank (2018.) *Close cooperation with the ECB: an entryway to banking union.* Dostupno na: https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/newsletter/2018/html/sm.nl181114_1.en.html [01.06.2021.].

Kao što je vidljivo na Slici 9., put do bliske suradnje uključuje nekoliko koraka. Nakon što država članica izvan europodručja preda zahtjev za uspostavljanje bliske suradnje slijedi priprema i usvajanje nacionalnog zakonodavstva koje ESB-u omogućuje izvršavanje nadzornih zadataka u okviru bliske suradnje i procjene o tom zakonodavstvu (European Central Bank, 2018.).

Sljedeći korak podrazumijeva sveobuhvatnu procjenu banaka države članice koja podnosi zahtjev, gdje ESB također može zatražiti dodatne informacije i isto tako pružiti tehničku podršku nacionalnom nadzornom tijelu u procesu prijelaza na nadzorni pristup SSM-a (European Central Bank, 2018.). Na kraju, ESB prihvaća odluku te odlučuje kada će započeti bliska suradnja. ESB provodi sveobuhvatne procjene kojima su opći ciljevi (European Central Bank, 2018.):

- poboljšati kvalitetu dostupnih informacija o stanju banaka,
- prepoznati probleme i provesti potrebne korektivne radnje i
- procijeniti jesu li banke u osnovi zdrave.

Tablica 4.: Države članice izvan europodručja⁵

Države članice koje nisu u Bankovnoj uniji	Nadležno tijelo
Češka	Czech National Bank
Danska	Finanstilsynet
Mađarska	Central Bank of Hungary
Poljska	Polish Financial Supervision Authority
Rumunjska	National Bank of Romania
Švedska	Finansinspektionen
UK⁶	Prudential Regulation Authority, BoE

Izvor: izrada autorice prema podacima Hadjlemanuil, C. (2016.) http://www.ebi-europa.eu/wp-content/uploads/2016/12/20161028_Hadjiemmanuil.pdf

⁵ Hrvatska i Bugarska sudjeluju u Bankovnoj uniji

⁶ Ujedinjeno Kraljevstvo napušta Europsku uniju 31. siječnja 2020. godine

Dakle, pitanje „bliske suradnje“ podrazumijeva suradnju s ESB-om, odnosi se na želju za pristupanjem Bankovnoj uniji bez istovremenog pristupanja europodručju, a preduvjet za prijavu je i ispitivanje nacionalnog bankarskog sustava u opsežnoj procjeni. Isto tako, podrazumijeva da će prihvatiti sve akte koje prihvati ESB kao obvezne i u budućnosti za središnju banku određene države. Jednom kada se uspostavi bliska suradnja, ove države članice mogu se pridružiti i SSM-u i Jedinostvenom sanacijskom mehanizmu.

S obzirom da države članice europodručja pristupaju Bankovnoj uniji po principu automatizma, za njih nije potrebna procedura, odnosno ne moraju podnijeti zahtjev za sudjelovanjem, kao što je slučaj kod država članica izvan europodručja uz dodatno osiguravanje zakonskih promjena. Kada država članica izvan europodručja podnese svoj zahtjev, nacionalno nadzorno tijelo pristaje djelovati po smjernicama i pravilima ESB-a kao općeg regulatornog tijela na razini EU-a.

Uredba Vijeća (EU) br. 1024/2013 na dan 15. listopada 2013. dodjeljuje posebne zadaće ESB-u u vezi politika vezanih za bonitetni nadzor kreditnih institucija, a posebno članak 7. gdje (European Central Bank, 2014.):

(1) Države članice čija valuta nije euro, a žele sudjelovati u Jedinostvenom nadzornom mehanizmu (SSM) u tu svrhu mogu zatražiti od ESB-a blisku suradnju u vezi sa zadacima iz članka 4. i 5. Uredbe (EU) Br. 1024/2013 u odnosu na sve kreditne institucije osnovane u toj državi članici.

(2) Bliska suradnja uspostaviti će se odlukom ESB-a, pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti utvrđeni u članku 7. Uredbe (EU) br. 1024/2013.

(3) Potrebno je navesti proceduralne aspekte koji se odnose na (a) zahtjev država članica čija valuta nije euro (države članice izvan europodručja) za ulazak u blisku suradnju, (b) procjenu tih zahtjeva od strane ESB-a i (c) odluke ESB-a kojom se uspostavlja bliska suradnja s određenom državom članicom.

(4) Uredba (EU) br. 1024/2013 također utvrđuje slučajeve u kojima bliska suradnja može biti obustavljena ili ukinuta od strane ESB-a. Potrebno je navesti proceduralne aspekte koji se odnose na potencijalnu suspenziju i raskid bliske suradnje.

Uredba Vijeća (EU) br. 1024/2013 u članku 4. navodi koje procjene mora obaviti ESB na zahtjev za bliskom suradnjom (European Central Bank, 2014.):

1. ESB će pisanim putem potvrditi primitak zahtjeva države članice za pristupanje procesu bliske suradnje.
2. ESB može zatražiti sve dodatne informacije koje smatra prikladnim za potrebnu procjenu zahtjeva države članice, uključujući podatke za ocjenu značaja kreditnih institucija i za provođenje sveobuhvatne procjene.
3. Pri procjeni relevantnog nacionalnog zakonodavstva, procjena ESB-a također će uzeti u obzir praktičnu primjenu takvih zakona.
4. Najkasnije 3 mjeseca nakon što ESB primi potvrdu navedenu u članku 3 (2) (c) ili, ako je primjenjivo, dodatne informacije koje je ESB zatražila prema stavku 2, ESB će obavijestiti državu članicu koja podnosi zahtjev o svojoj preliminarnoj procjeni. Država članica koja je podnositelj zahtjeva imat će priliku iskazati svoje stavove u roku od 20 dana od primitka preliminarne procjene. Takva korespondencija između ESB-a i države članice podnositeljice zahtjeva bit će povjerljiva.

Država europodručja ne može biti protjerana iz Bankovne unije niti izaći dokle god ostaje u EU, ali u slučaju prijave za „bliskom suradnjom“ zemalja ona može biti prekinuta (Belke, A., et al., 2016., str 3.). Izlazna klauzula postoji za sve države članice koje svojevoljno žele napustiti blisku suradnju uz navođenje razloga. Također, država koja prestane ispunjavati Uredbu o SSM-u može biti upozorena ili suspendirana od strane ESB-a.

Pridruživanje Bankovnoj uniji ostaje otvoreno pitanje za svaku državu jer njeni aspekti ne moraju predstavljati korist za pojedinu državu. Državama koje ne pripadaju europodručju nije obavezno sudjelovanje, tj. proces „bliske suradnje“, ali im je omogućena ista (opting-in).

Države izvan europodručja bi mogle profitirati radi pristupanja Bankovnoj uniji, što bi osiguralo stabilan aranžman za upravljanje financijskom stabilnošću jer ih karakterizira prilično visok stupanj prekograničnog bankarstva.

Kako bi država dobila odobrenje za opting-in opciju, mora ispuniti određene uvjete (Hadjlemanuil, C., 2016.):

- države članice moraju osigurati da se njezina nacionalna nadležna tijela pridržavaju svih smjernica / zahtjeva ESB-a,
- države članice moraju pružiti sve informacije potrebne za omogućavanje sveobuhvatne procjene (iako odobrenje ne ovisi o rezultatima) i
- Nacionalno zakonodavstvo mora osigurati da će nacionalna nadležna tijela biti obvezana usvojiti bilo koju mjeru koju ESB zatraži u vezi s kreditnim ustanovama.

Tablica 5.: Status zemalja europodručja prema zemljama izvan europodručja unutar Bankovne unije

Status	Zemlje članice europodručja	Zemlje članice EU-a, izvan europodručja
Članstvo u Bankovnoj uniji	Obavezno	Dobrovoljno
Sudjelovanje u Nadzornom odboru	+	+
Sudjelovanje u Upravnom vijeću	+	-
Sudjelovanje u Sanacijskom odboru	+	+
Pristup sredstvima likvidnosti ESB-a	+	-
Pristup Sanacijskom fondu	+	+
Pristup fondu za osiguranje depozita	+	+
Pristup ESM fondu	+	-

Izvor: Izrada autorice prema Belke at al., 2016., str. 4.

Tablica 5. prikazuje status zemalja država članica europodručja prema državama članicama EU-a izvan europodručja unutar Bankovne unije. Ono što prikazuje je zapravo način na koji se u Bankovnoj uniji postupa prema zemljama članicama europodručja te izvan, odnosno ukratko – njihova prava.

Ono što se može zaključiti je kako države koje se priključe Bankovnoj uniji putem „bliske suradnje“ nemaju pravo na sudjelovanje u Upravnom vijeću, također nemaju pravo pristupa sredstvima likvidnosti ESB-a te su izuzete pristupa ESM fondu.

Tablica 6.: Najboljih 25 banaka u Bankovnoj uniji na osnovi ukupne imovine (kraj 2014.)

	Tržišni udio u Bankovnoj uniji	Ukupni udio	Od kojeg: Home	Bankovna unija	Ostatak Europe	Ostatak svijeta
Bankarska grupa	%	€ bn	%	%	%	%
Crédit Agricole (FR)	5,1%	€ 1,762	80%	7%	3%	10%
BNP Paribas (FR)	4,7%	€ 2,077	34%	34%	10%	22%
Groupe BPCE (FR)	3,7%	€ 1,223	90%	2%	1%	8%
Société Générale (FR)	3,3%	€ 1,308	72%	5%	9%	14%
Deutsche Bank (DE)	2,7%	€ 1,708	29%	19%	8%	43%
Crédit Mutuel (FR)	2,3%	€ 706	89%	8%	1%	3%
ING Bank (NL)	2,0%	€ 828	36%	38%	12%	14%
Intesa Sanpaolo (IT)	2,0%	€ 646	87%	6%	5%	3%
UniCredit (IT)	2,0%	€ 844	43%	28%	23%	6%
Rabobank (NL)	1,8%	€681	75%	4%	3%	19%
Banco Santander (ES)	1,4%	€ 1,266	26%	8%	32%	34%
Commerzbank (DE)	1,3%	€ 557	50%	19%	16%	16%
DZ Bank (DE)	1,1%	€ 402	76%	9%	6%	8%
ABN AMRO (NL)	1,1%	€387	75%	12%	3%	9%
BBVA (ES)	1,1%	€ 632	43%	11%	5%	42%
La Caixa Group (ES)	1,1%	€ 339	89%	5%	4%	2%
Landesbank Baden-Würt (DE)	0,8%	€ 266	76%	13%	3%	8%
Bankia (ES)	0,8%	€ 242	86%	9%	4%	1%
Banque Postale (FR)	0,7%	€ 213	93%	5%	2%	0%
Bayerische Landesbank (DE)	0,7%	€ 232	77%	10%	5%	8%
Nord LB (DE)	0,6%	€ 198	84%	9%	3%	4%
Banca Monte dei Paschi Siena (IT)	0,6%	€ 183	94%	4%	1%	1%
KBC Group (BE)	0,6%	€ 245	52%	20%	24%	5%
Belfius (BE)	0,6%	€ 194	71%	17%	8%	5%
Erste Group (AT)	0,4%	€ 196	46%	15%	37%	2%
Najbolje banake u Bankovnoj uniji	42,2%	€ 17,335	59%	15%	9%	17%

Izvor: Izrada autorice prema Hüttl P. i Schoenmaker D., 2016.

Tablica 6. prikazuje najboljih 25 banaka u Bankarskoj uniji na osnovi ukupne imovine do kraja 2014. godine. Gledajući imovinu, 74% drži se na području Bankovne unije (stupci Home i Bankovna unija zajedno), 17% u ostatku svijeta, a samo 9% imovine drži se u ostatku EU. 59% imovine bilo je u odgovarajućim matičnim zemljama prije ulaska u Bankovnu uniju. Taj se postotak "home-a" povećao na 74% kada se matična baza proširila na područje Bankovne unije. Samo nekoliko banaka s područja Bankovne unije imaju značajne aktivnosti u drugim zemljama EU-a (Hüttl P., Schoenmaker D., 2016.). Najbolji primjeri toga su UniCredit s 23%, KBC Group s 24% i Erste Group s 37% (sve tri uglavnom u Srednjoistočnoj Europi) i Banco Santander s 32%. S Tablice 6. prelazi se na Tablicu 7. koja ukazuje na zemljopisnu segmentaciju prvih 10 banaka izvan Bankovne unije.

Tablica 7.: Najboljih 10 banaka⁷ izvan Bankovne unije (kraj 2014.)

	Tržišni udio u Bankovnoj uniji	Ukupni udio	Od kojeg: Home	Bankovna unija	Ostatak Europe	Ostatak svijeta
Bankarska grupa	%	€ bn	%	%	%	%
HSBC (UK)	0.5%	€ 2,170	33%	6%	3%	58%
Barclays (UK)	1.3%	€ 1,745	37%	22%	2%	38%
Royal Bank of Scotland (UK)	0.2%	€ 1,350	74%	5%	0%	21%
Lloyds Banking Group (UK)	0.0%	€ 1,099	96%	1%	1%	1%
Nordea (SE)	0.4%	€ 669	24%	18%	57%	1%
Standard Chartered (UK)	0.1%	€ 598	12%	3%	1%	84%
Danske Bank(DK)	0.2%	€ 465	62%	12%	26%	0%
Svenska Handelsbanken (SE)	0.1%	€ 300	59%	8%	18%	14%
SEB Group(SE)	0.1%	€ 281	60%	14%	18%	8%
Swedbank (SE)	0.1%	€ 226	76%	10%	9%	5%
Najboljih 10 banaka izvan Bankovne unije	2.9%	€ 8,902	50%	10%	8%	32%

Izvor: Izrada autorice prema Hüttl P. i Schoenmaker D., 2016.

⁷ Prvih 10 rangirano je prema ukupnoj imovini.

Švedska ("Nordea"), Švedska ("SEB Group") i Danska ("Danske Bank") imaju udjele u Bankovnoj uniji koji iznose 18%, 14% i 12%. To ukazuje na to da "out" države karakterizira velik udio prema ostatku Europe, posebno skandinavskim zemljama, a ako se sve 'out' države pridruže Bankovnoj uniji, potencijalno poboljšanje bilo bi 10% imovine u Bankovnoj uniji i 8% imovine u banci druge zemlje EU koje još nisu dio Bankovne unije (Hüttl P., Schoenmaker D., 2016.).

Bečka inicijativa uspješno je koordinirala politike tijekom financijske krize, a članstvo u Bankovnoj uniji moglo bi zamijeniti takve ad-hoc aranžmane. Ovo bi omogućilo konsolidiranu superviziju, za razliku od samostalnog nadzora subjekta (Hüttl P., Schoenmaker D., 2016.).

Nacionalne vlasti imale su poteškoće u sprječavanju masovnog povlačenja zapadnoeuropskih banaka. U slučaju članstva u Bankovnoj uniji država bi imala veću regulatornu sigurnost u kriznim vremenima jer se to može smatrati trajnim alatom za koordinaciju za zaključavanje svim zemljama sudionicama, izbjegavajući ad hoc mjere (Hüttl P., Schoenmaker D., 2016.).

Kada se pogledaju brojevi u prethodnim tablicama, vidljivo je kako nordijske zemlje karakterizira ekstenzivno inozemno bankarstvo prema području Bankovne unije, dok je interno bankarstvo iz Bankovne unije posebice važno za srednjoistočnu Europu što u konačnici ukazuje da bi „out“ zemlje mogle profitirati od članstva u Bankovnoj uniji (Hüttl P., Schoenmaker D., 2016.). Pridruživanje Bankovnoj uniji poboljšalo bi prekograničnu koordinaciju te bi se povećala regulatorna sigurnost u teškim vremenima. Bankovna unija bi srednjoistočnoj Europi posebno koristila za stabilnije upravljanje financijama i održavanju kreditne sposobnosti.

Prije krize, neovisna nacionalna tijela, u našem slučaju HNB, nadzirala su kreditne institucije na području djelovanja. Pitanje pristupanja Bankovnoj uniji ostaje otvoreno pitanje za sve države članice, a Hrvatskoj, kao državi članici izvan europodručja, bila je otvorena opcija sudjelovanja u Bankovnoj uniji putem procesa bliske suradnje koja se ostvaruje u suradnji s ESB-om te na taj način države članice izvan europodručja postaju opt-in zemlje bez istovremenog ulaska u europodručje. Prije nego što je Hrvatska uspostavila blisku suradnju, morala je osigurati da HNB poštuje smjernice ESB-a i pruži sve informacije potrebne za provođenje sveobuhvatne procjene kreditnih institucija.

„Kao što je opisano u Uredbi o SSM-u i Odluci ESB-a o bliskoj suradnji (ECB / 2014/5), postupak uspostavljanja bliske suradnje započinje službenim zahtjevom države članice izvan europodručja za pridruživanje SSM-u. Bugarska je prva država članica izvan europodručja koja je podnijela takav zahtjev“ (European Central Bank, 2018.).

U ime Republike Hrvatske, službeni zahtjev za uspostavom bliske suradnje između HNB-a i ESB-a potpisali su guverner HNB-a i ministar financija dana 27. svibnja 2019. godine. „Zahtjev Republike Hrvatske temelji se na članku 7. Uredbe Vijeća (EU) br. 1024/2013. i na Odluci Europske središnje banke (ECB/2014/5) od 31. siječnja 2014. o bliskoj suradnji s nadležnim nacionalnim tijelima zemalja članica u kojima euro nije službena valuta. Bliska suradnja uspostavlja se odlukom ESB-a, na osnovi zahtjeva države članice“ (Republika Hrvatska, Ministarstvo financija, 2019.). Isti zahtjev je prihvaćen 10. srpnja 2020. godine te je ESB donijela odluku o uspostavljanju bliske suradnje s HNB-om, a sukladno zahtjevu država članica koja ga podnosi osigurat će da informacije potrebne za procjenu značaja i provođenje sveobuhvatne procjene kreditnih institucija sa sjedištem u toj državi članici budu dostavljene ESB-u.

Nakon što je Hrvatska podnijela zahtjev za uspostavu bliske suradnje, ESB je provodila procjenu zahtjeva i priprema za sveobuhvatnu procjenu o čemu se detaljnije može proučiti u narednom potpoglavlju. Dakle, sama uspostava bliske suradnje se temeljila na dva glavna dijela. Oba dijela su željela isto, a to je prilagoditi regulatorni okvir i provesti sveobuhvatnu procjenu kreditnih institucija. Prvi dio je obuhvaćao nacionalne propise koji služe kako bi ESB proveo superviziju u skladu s propisima o bliskoj suradnji, a drugi dio je sam čin sveobuhvatne ocjene banaka u državi članici koja uspostavlja blisku suradnju s ESB-om, u ovom slučaju Hrvatska.

Dakle, iz prethodno navedenog, može se zaključiti kako je zahtjev za uspostavu bliske suradnje sadržavao obvezu kojom se obvezuje da će svi povjerljivi podaci koje ESB zahtijeva u svrhu dovršetka pripremnih aktivnosti biti dostavljeni. Nakon pristupanja jedinstvenom nadzornom mehanizmu, Hrvatska je prepustila ESB-u nadzor značajnih banaka u RH.

„Inače, ESB kao nadnacionalno nadzorno tijelo provodi izravan nadzor velikih, sistemski značajnih banaka (minimalno tri najznačajnije banke u svakoj državi), dok nacionalni supervizori zadržavaju izravan nadzor nad preostalim, manje značajnim bankama“ (Bublić, T., 2019., str. 133.). Naravno, ESB će surađivati s nacionalnim središnjim bankama, no unatoč tome imaju pravo svakog trenutka preuzeti nadležnost nadzora u drugoj državi članici.

4.1. Na putu prema bliskoj suradnji

Prije ulaska u Bankovnu uniju, Hrvatska je bila obvezna dostaviti ESB-u sve informacije o bankama koje nadzire s ciljem pravodobnog identificiranja potencijalnih problema u bankarskom sektoru. Prije preuzimanja supervizije, ESB procjenjuje bilance te se provjerava kvaliteta imovine i provode tzv. stres testovi, gdje se zamišlja scenarij da se vidi kako bi banka funkcionirala u nepovoljnom scenariju. S obzirom na spomenuto, ESB je već završila sveobuhvatnu procjenu pet hrvatskih banaka po zahtjevu za uspostavu bliske suradnje u kojem nije utvrđeno postojanje nedostatka kapitala u bankama. U slučaju suprotnog, banke moraju ispraviti nedostatak prije nego se pridruže Bankovnoj uniji.

ESB provodi sveobuhvatnu procjenu kako bi utvrdila moguće probleme, i u slučaju istih provodi mjere za korekciju te u tom činu ima vodeću ulogu uz pomoć HNB-a. Također, procjenom se nastoje osigurati informacije u stanju banaka dostupnim te procijeniti njihovo stanje.

ESB je 5. lipnja 2020. godine objavila (Europska središnja banka, 2020.) rezultate sveobuhvatne procjene u kojoj se našlo pet hrvatskih banaka, gdje je u Tablici 8. sadržan popis pet banaka koje su bile podvrgnute procesu procjene, a postupci procjene zasnivali su se na metodologijama koje nadzor banaka ESB-a primjenjuje u svojim redovitim sveobuhvatnim procjenama banaka koje su nedavno svrstane u značajne. Pregled kvalitete imovine predstavlja bonitetni postupak kojim se utvrđuje treba li banka ojačati svoju kapitalnu osnovu koji je dopunjen testiranjem otpornosti na stres, u kojem se promatralo kako bi se kapitalne pozicije banaka mijenjale u osnovnom scenariju i u nepovoljnom scenariju tijekom trogodišnjeg razdoblja od sredine 2019. do sredine 2022.

Tablica 8.: Kretanje stope redovnog osnovnog kapitala i posljedične potrebe za kapitalom

Naziv banke	Početna stopa CET1 ⁽¹⁾	Stopa CET1 nakon pregleda kvalitete imovine ⁽¹⁾	Stopa CET1 u osnovnom scenariju ⁽²⁾	Stopa CET1 u nepovoljnom scenariju ⁽²⁾	Nedostatak CET1
	(%)	(%)	(%)	(%)	(mil. EUR)
Zagrebačka banka	21,28%	21,14%	20,46%	13,94%	0
Privredna banka Zagreb	21,78%	21,77%	22,01%	16,40%	0
Erste & Steiermärkische Bank	17,55%	16,95%	17,96%	11,29%	0
OTP banka Hrvatska	20,27%	20,15%	18,85%	8,35%	0
Hrvatska poštanska banka	20,24%	18,69%	18,85%	6,30%	0

Izvor: Europska središnja banka (2020.) ESB završio sveobuhvatnu procjenu pet hrvatskih banaka. Dostupno na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200605~ca8b62e58f.hr.html> [10.06.2021.].

(1) stopa CET1 na dan 30. lipnja 2019.

(2) najniža stopa CET1 tijekom trogodišnjeg razdoblja na koje se odnosi testiranje otpornosti na stres

Sveobuhvatnom procjenom bile su obuhvaćene Zagrebačka banka, Privredna banka Zagreb, Erste & Steiermärkische Bank, OTP banka Hrvatska i Hrvatska poštanska banka te je utvrđeno da nijedna od navedenih pet banaka nema kapitalnih nedostataka (jer njihove stope nisu bile niže od minimalnih stopa koje se upotrebljavaju u pregledu kvalitete imovine i testiranju otpornosti na stres). Naime, hrvatske banke su dobro kapitalizirane s dobrom profitabilnošću.

4.2. Uspostava bliske suradnje

Na službenim stranicama Hrvatske narodne banke, objavljeno je dana 10. srpnja 2020. godine podatak kako je Upravno vijeće ESB-a donijelo odluku o uspostavi bliske suradnje s Hrvatskom narodnom bankom te da je izravni nadzor hrvatskih značajnih institucija započet 1. listopada 2020., nakon dovršetka postupka procjene značajnosti institucija (HNB, 2020.).

Ispunjeni potrebni nadzorni i zakonodavni preduvjeti utjecali su na donošenje odluke Upravnog vijeća ESB-a o uspostavi bliske suradnje s Hrvatskom narodnom bankom te je također najavljeno uključivanje hrvatske kune u europski tečajni mehanizam (ERM II), čime se otvara put za buduće sudjelovanje Hrvatske u europodručju (Europska središnja banka, 2020.).

Odluka o bliskoj suradnji stupila je na snagu 14 dana nakon objave u *Službenom listu Europske unije*, a od 1. listopada 2020. godine ESB je nadležna za izravni nadzor značajnih institucija u Republici Hrvatskoj, za nadgledanje nadzora manje značajnih institucija i za zajedničke postupke za sve nadzirane subjekte (HNB, 2020.), dok je u međuvremenu provedena i procjena kojom je utvrđeno da banke ispunjavaju određene kriterije što je detaljnije opisano u prethodnom poglavlju.

Tablica 9.: Popis hrvatskih banaka pod izravnim nadzorom

Banka koju ESB izravno nadzire zbog bliske suradnje	Matično društvo značajne grupe kojoj banka pripada	Primjedbe
Zagrebačka banka d.d	UniCredit S.p.A.	najveća banka u Hrvatskoj
Privredna banka Zagreb d.d.	Intesa Sanpaolo S.p.A	druga banka po veličini u Hrvatskoj
Erste & Steiermärkische Bank d.d.	Erste Group Bank AG	treća banka po veličini u Hrvatskoj
Raiffeisenbank Austria d.d.	Raiffeisen Bank International AG	
Raiffeisen stambena štedionica d.d.	Raiffeisen Bank International AG	
Sberbank d.d.	Sberbank Europe AG	
Addiko Bank d.d.	Addiko Bank AG	

Izvor: Izrada autorice prema podacima HNB (2020.) ESB objavio popis bugarskih i hrvatskih banaka koje će izravno nadzirati od listopada 2020. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/esb-objavio-popis-74bugarskih-i-hrvatskih-banaka-koje-ceizravno-nadzirati-od-listopada-2020-> [11.06.2021.].

Nakon uspostavljanja bliske suradnje između HNB-a i ESB-a i provedene sveobuhvatne procjene značajnosti banaka, ESB je započeo izravan nadzor nad osam banaka u Hrvatskoj sa sjedištem u Hrvatskoj, što će dodatno osnažiti otpornost bankarskog sektora, a čiji popis se nalazi u Tablici 9. ESB nadzire sedam hrvatskih podružnica postojećih značajnih bankarskih grupa sa sjedištem u Belgiji, Grčkoj, Italiji i Austriji te ima odgovornost za nadzor manje značajnih institucija. Za Hrvatsku superviziju to i dalje označava nadziranje manje značajnih institucija, ali u suradnji s ESB-om.

Na službenim stranicama Hrvatske narodne banke dana 3. lipnja 2020. godine, objašnjeno je što uspostavljanje bliske suradnje s ESB-om znači za nadzor hrvatskih banaka te navodi sljedeće: „Uspostava bliske suradnje u okviru SSM-a između ESB-a i HNB-a otvara Republici Hrvatskoj sudjelovanje u Bankovnoj uniji gdje se donose odluke za superviziju na konsolidiranoj razini poslovanja grupa kreditnih institucija koje posluju u EU, što pridonosi sigurnosti i stabilnosti bankarskog sustava u RH“ (HNB, 2020.).

Hrvatske vlasti podnijele su zahtjev za uključivanje hrvatske kune u mehanizam deviznih tečajeva (*engl. Exchange Rate Mechanism II; ERM II*) te su temeljem toga ministri financija država članica europodručja Europske unije, predsjednik Europske središnje banke, ministri financija i guverneri središnje banke Danske i Hrvatske odlučili uzajamnim dogovorom ispuniti navedeni zahtjev te je uključena Komisija.

Obveza Hrvatske da se istovremeno pridruži Bankovnoj uniji i ERM-u II te ispuni niz mjera opisanih u hrvatskom pismu namjere 4. srpnja 2019. temelj je sporazuma o sudjelovanju kune u ERM-u II, a spomenute mjere odnose se na šest područja (European Central Bank, 2020.):

- bankarsku superviziju,
- makroprudencijalni okvir,
- okvir za sprečavanje pranja novca,
- prikupljanje, proizvodnju i širenje statistike,
- upravljanje javnim sektorom
- i smanjenje financijskog i administrativnog opterećenja gospodarstva.

Hrvatske vlasti su odlučne u vođenju zdrave ekonomske politike s ciljem očuvanja ekonomske i financijske stabilnosti i postizanja visokog stupnja održive ekonomske konvergencije, čime je i popraćen Sporazum o sudjelovanju hrvatske kune u ERM II (European Central Bank, 2020.). Povodom navedenog, HNB je 29. siječnja 2020. godine zatražila dva mišljenja od ESB-a povezana s dva prijedloga zakona: Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o HNB-u („Prijedlog zakona o HNB-u“) i Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o kreditnim institucijama („Prijedlog zakona o kreditnim institucijama“, zajedno s Prijedlogom Zakona o izmjenama Zakona o HNB-u: „Prijedlozi zakona“) (CON/2020/10, str. 1.). Prijedlozi zakona pomažu pri prilagodbi hrvatskog prava odredbama Uredbe Vijeća (EU) br. 1024/20134, Uredbe (EU) br. 468/2014 Europske središnje banke (ESB/2014/17)5 i Uredbe (EU) br. 806/2014 Europskog radi uspostavljanja bliske suradnje (Uredba (EU) br. 806/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. srpnja 2014. o utvrđivanju jedinstvenih pravila i jedinstvenog postupka za sanaciju kreditnih institucija i određenih investicijskih društava u okviru jedinstvenog sanacijskog mehanizma i jedinstvenog fonda za sanaciju te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1093/2010, OJ L 225). Odredbe Prijedloga zakona o kojima se izdaje ovo mišljenje radi uspostavljanja bliske suradnje unutar okvira SSM-a i ulaska Hrvatske u SRM imaju i druge svrhe, kao naprimjer odredbe o makrobonitetnim alatima HNB-a i odredbe koje govore o kreditnim institucijama.

Ukratko, prijedlog zakona o HNB-u uređuje zadatke HNB-a u okviru bliske suradnje, usvajanje podzakonskih propisa koje uređuju poslovanja u sektoru bankarstva te uspostavljanje standarda. Prijedlog zakona također propisuje nadležnosti koje je Guverner dužan izvršavati u okviru bliske suradnje te predviđa izricanje novčanih sankcija u suradnji s ESB-om. Također, predviđa da je HNB nadležna za definiranje i provedbu makrobonitetne politike te dan uvođenja eura kao službene novčane jedinice. „Konačno, Prijedlog zakona propisuje da je HNB neovisan prilikom izvršavanja zadaća koje su mu u okviru SRM-a povjerene Uredbom (EU) br. 806/2014, što ne dovodi u pitanje ovlasti Jedinstvenog sanacijskog odbora (SRB) prema Uredbi (EU) br. 806/2014 u odnosu na HNB“ (CON/2020/10, str. 3). HNB, kao konsolidirajuće nadzorno tijelo, dužno je surađivati s EBS-om kad ono izvršava supervizijske zadatke. Također, HNB je dužan postupati u skladu s uputama zadanim od ESB-a te prema Prijedlogu zakona na upravne postupke primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje opći upravni postupak koje provodi HNB.

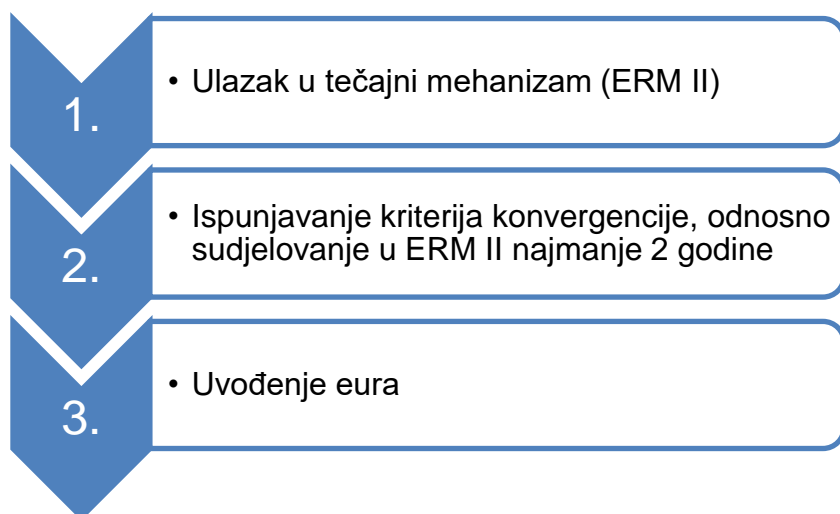
Mišljenje Europske središnje banke od 25. ožujka 2020. o bliskoj suradnji između Europske središnje banke i Hrvatske narodne banke u okviru Jedinog nadzornog mehanizma, te o makrobonitetnom mandatu i alatima HNB-a (CON/2020/10), nema utjecaja na ukupnu procjenu zahtjeva koji je 27. svibnja 2019. podnijela Republika Hrvatska za uspostavljanje bliske suradnje između ESB-a i HNB-a, a koja se odvija u skladu s postojećim postupcima utvrđenim člankom 7. Uredbe (EU) br. 1024/2013 i na temelju Odluke ESB/2014/5 Europske središnje banke.

4.3. Analiza utjecaja članstva u Bankovnoj uniji na hrvatski bankarski sustav

Hrvatska je ustrajna u namjeri uvođenja eura nakon čega ulazi u Eurosustav (sastoji se od ESB-a i nacionalnih središnjih banaka država koje su prihvatile euro). S obzirom da se Hrvatska na taj način odriče svog nacionalnog suvereniteta, prestaju vrijediti instrumenti monetarne politike koje Hrvatska trenutno provodi te se oni zamjenjuju s instrumentima iz Eurosustava.

Postoji mogućnost da će navedeno rezultirati povećanom likvidnošću, a kako bi se izbjegao taj učinak, HNB prije ulaska u Eurosustav može postupno prilagođavati sustav obvezne pričuve. Naime, Hrvatska već posjeduje devizne obveze i potraživanja banaka većinom u eurima.

Slika 10.: Uvođenje eura

Izvor: Izrada autorice

Kao što je prikazano na Slici 10., prvi korak za Hrvatsku je ulazak u europski tečajni mehanizam kako bi se uveo euro. Zemlje članice EU-a koje se nalaze izvan europodručja te nisu uvele euro mogu dobrovoljno ući u ERM II kada same procijene razinu spremnosti za pokretanje samog procesa. Važno je naglasiti kako se taj proces ne odvija po principu automatizma, već je prije svega potrebna suglasnost različitih europskih tijela. Republika Hrvatska 4. srpnja 2019. godine poslala je pismo namjere o ulasku u tečajni mehanizam ERM II dok na službenoj stranici Ministarstva financija Republike Hrvatske ističu kako je Republika Hrvatska 2020. godine ušla u europski tečajni mehanizam. S obzirom na to, može se zaključiti kako se Hrvatska bliži uvođenju eura jer je prvi korak već ispunjen. Nakon ulaska u ERM II., Hrvatska je i dalje dužna ispunjavati kriterije nominalne konvergencije najmanje 2 godine kako bi došla do trećeg koraka, odnosno uvođenja eura u konačnici.

Kriteriji konvergencije su (Bublić, T., 2019., str 135.):

- kretanje cijena (inflacija tri članice s najboljim ostvarenjem stabilnosti cijena + <1,5 postotnih bodova);
- fiskalna kretanja/održivost javnih financija (proračunski manjak mora iznositi ispod 3% BDP-a, javni dug ispod 60% BDP-a);
- kretanje tečaja (tečaj mora biti unutar dogovorenih granica za vrijeme sudjelovanja u EMR II) i
- kretanje dugoročnih kamatnih stopa (<2 postotna boda uz kamatne stope tri članice s najboljim ostvarenjem stabilnosti cijena).

Strateška odrednica Vlade RH je ulazak Hrvatske u europski tečajni mehanizam (ERM II), što je ujedno i ulazak u Bankovnu uniju. Prema konvergencijskim kriterijima ocjenit će se razina održive gospodarske konvergencije države članice prije uvođenja eura, a da bi Hrvatska uopće mogla uvesti euro, mora sudjelovati u ERM II najmanje dvije godine. Koristi od uvođenja eura s obzirom na već postojeći stupanj euroizacije u Hrvatskoj bi mogle biti nešto veće nego u drugim državama članicama, dok se s druge strane Hrvatska na taj način odriče suvereniteta i monetarne politike, no unatoč tome HNB i dalje zadržava visoku autonomiju mikroprudencijalne politike. U suprotnom, dok ne uvede euro, Hrvatska nema prava u Upravnom vijeću ESB-a.

Kao što je već navedeno, pristupanje u ERM II je dobrovoljno, a na taj način Hrvatska želi postići kvalitetniji nadzor banaka, makroprudencijalni okvir, borbu protiv pranja novca, kvalitetu statistike, upravljanje u javnom sektoru te administrativno i financijsko opterećenje.

S obzirom da je Hrvatska u Bankovnoj uniji, ovo potpoglavlje govori upravo o pozitivnim i negativnim učincima koje to članstvo donosi. Sam proces implementiranja, odnosno sudjelovanje u mehanizmu bliske suradnje, donosi pojedine učinke, ali i ujedno predstavlja izazov.

Gledajući s perspektive države u Bankovnoj uniji (kao opt-in zemlje), sudjelovanje ima nekoliko prednosti i nekoliko nedostataka. Potencijalne prednosti i nedostaci priključenja Bankovnoj uniji odnose se ne samo na Hrvatsku, već i općenito za sve države članice izvan europodručja.

4.3.1. Potencijalne prednosti članstva u (nedovršenoj) Bankovnoj uniji

Iz perspektive zemlje koja ne pripada europodručju postoji nekoliko prednosti, a to su (Belke, A., et al., 2016., str. 4.-7.):

- povećanje stabilnosti i povjerenja u bankarski sustav,
- potencijalno jači i učinkovitiji nadzor bankarskog sustava,
- bolja komunikacija između nacionalnih nadzornika i poboljšani „home-host“ odnosi,
- smanjenje veze između javnog duga i banaka,
- poboljšani politički položaj,
- pogodnosti za banke,
- jači sanacijski režim i uzajamno trošenje novca za sanaciju i
- mutualizirani sustav osiguranja depozita i pristup zajedničkom fondu.

Prva navedena prednost je od velike važnosti jer pozitivno utječe na poboljšani financijski položaj banaka u državi koji je ujedno preduvjet financijske stabilnosti u cijeloj EU te se donosi stabilnost bankovnog sustava kroz obnavljanje povjerenja.

Prema (Belke, A., et al., 2016., str. 4.) u slučaju da se SSM dokaže kao stabilan mehanizam s ESB-om na čelu, poboljšat će se financijski položaj banaka, što za Hrvatsku konkretno znači da učlanjenjem u Bankovnu uniju hrvatski bankarski sustav profitira tako što će poboljšati svoj financijski položaj banaka uslijed veće discipline nadzora.

Druga navedena prednost jača bankarski sustav te ga čini učinkovitijim i poboljšanim u podjeli rizika. Jedan od glavnih razloga uspostavljanja SSM-a i povjeravanja nadzornih nadležnosti ESB-u jest očekivanje da će jedan nadzornik biti bolji od više zasebnih nacionalnih nadzornika (Belke, A., et al., 2016., str. 4.).

Hrvatska kao članica Bankovne unije trebala bi profitirati upravo zbog primjene stroge regulative koja vrijedi za sve članice EU-a. Zajednički nadzor značio bi osiguranje da sve SSM banke podliježu istom strogom kapitalu i zahtjevima za likvidnošću, gdje bi SSM trebao pojačati nadzor, podržati razvoj i djelotvornu primjenu jedinstvenog pravilnika te usklađivati nadzorne postupke i praksu, stvarajući jednake uvjete (Belke, A., et al., 2016., str. 4.).

Treća prednost odnosi se na bolju komunikaciju između nacionalnih nadzornika i poboljšane „home-host“ odnose. Zemlje izvan europodručja, posebno iz Srednje i Istočne Europe, zemlje su domaćini sa prisustvom stranog kapitala (uglavnom iz europodručja) u svojim bankarskim sektorima, a komunikacija i protok informacija između „home-host“ država je ponekad daleko od željenog (Belke, A., et al., 2016., str. 5.).

Ulaskom u Bankovnu uniju za Hrvatsku kao „host“ državu poboljšat će se komunikacija i suradnja te smanjiti problemi pri koordinaciji između domaćih i europskih nadzornih tijela, što bi proizašlo iz djelovanja vršenja nadzora ESB-a nad matičnim bankama europodručja i nad njihovim podružnicama u Hrvatskoj.

Zemlje koje sudjeluju u procesu „bliske suradnje“, osim što mogu glasati u Nadzornom odboru, može im biti odobren pristup nadzornim podacima koji se odnose na matične banke što ne bi bilo moguće kada se ostane izvan SSM-a (Belke, A., et al., 2016., str. 5.).

Dakle, prednost Hrvatske će svakako biti bolji financijski položaj velikih banaka na europodručju uz dodatno dobivanje glasa u Nadzornom odboru te sudjelovanje u Sanacijskom odboru. Također se otvara pristup europskom sustavu osiguranja depozita kao i mogućnost usklađivanja nadzornog pristupa, odnosno zahtjeva za pojedinačnim izvještavanjem.

Kada država sudjeluje u financiranju banaka u poteškoćama, dolazi do već spomenutog „začaranog kruga“ te se povećava državni dug. Nakupljanje prekomjernih rizika koji proizlaze vezom između državnog duga i strane banaka može se potencijalno ograničiti nadzorom ESB-a dok nadzire rizike unutar SSM-a. Međutim, potražnja za državnim dugom proizlazi iz povlaštenih postupanja s državnim dugom u uvjetima kapitala i likvidnosti, podobnost za operacije likvidnosti kod središnje banke (Belke, A., et al., 2016., str. 5.).

U tom slučaju, za prekidanje „začaranog kruga“ podjela rizika unutar SSM-a nije dovoljna, pogotovo u slučaju velikih banaka. Tada ESB uskače u pomoć pri rješavanju ovog problema.

Peta potencijalna prednost odnosi se na bolji politički položaj koju bi Hrvatska mogla ostvariti članstvom. Gledajući s političke perspektive, sudjelovanje bi donijelo poželjan utjecaj na nadzornu politiku unutar SSM-a, a budući da je projekt Bankovne unije još uvijek u tijeku, preporučljivo je sudjelovati iznutra u izgradnji mehanizma (Belke, A., et al., 2016., str. 5.).

Šesta prednost članstva u Bankovnoj uniji koju Hrvatska može ostvariti odnosi se na banke. Sudjelovanjem u Bankovnoj uniji banke će profitirati zbog usklađenog nadzornog okvira. Uobičajeni zahtjevi za izvješćivanje i metode procjene imovine, kao i niži troškovi usklađenosti, trebali bi pridonijeti smanjenju troškova poslovanja i povećanju učinkovitosti SSM kapitala (Belke, A., et al., 2016., str. 5.).

Sam proces priključenja Hrvatske u Bankovnu uniju podvrgnut je rigoroznoj i sveobuhvatnoj procjeni kako bi se otkrile slabe strane te se provjerava jesu li banke opremljene dovoljnim iznosom kapitala. Cilj navedene procjene je u konačnici ojačati bankarski sustav, što u konačnici hrvatske banke čini atraktivnijim investitorima. U svakom slučaju, Hrvatska po ovom pitanju ima veliku prednost radi smanjenja narušavanja konkurencije što će dodatno ojačati financijsku integraciju.

Sedma pogodnost članstva Hrvatske, ali i ostalih država članica izvan europodručja u Bankovnoj uniji, je efektivniji, odnosno jači sanacijski režim koji bi u slučaju potencijalne krize opskrbio banke s dodatnom likvidnošću kako bi se spriječilo širenje iste na europodručju. Dakle, omogućila bi se pravodobna intervencija kako bi se spriječilo daljnje širenje panike i „zaraze“ u cijelom sustavu.

Stvaranje SRM-a dolazi kao logična posljedica SSM-a te osigurava da su i nadzorna i sanacijska nadležnost na istoj razini te zajedno s EDIS-om zemlji pristupnici bi omogućavali prevladavanje poteškoća s kojima se to gospodarstvo ne bi mogla nositi. Hrvatska kao članica u SRM mehanizmu sudjeluje u Sanacijskom odboru što je još jedna od koristi.

Posljednja potencijalna prednost koja se ostvaruje članstvom u Bankovnoj uniji odnosi se na treći stup Bankovne unije koji bi ju učinio cjelovitijom te omogućio prijenos odgovornosti financijske stabilnosti na razinu Bankovne unije. Hrvatska u tom slučaju ima pristup trećem stupu koji je još uvijek u procesu nastanka, odnosno osiguranju depozita i pristup zajedničkom fondu. Dakle, stvaranje EDIS-a ne bi dovelo do značajnog smanjenja rizika, već rizika međusobne suradnju na razini Bankovne unije, ublažavanja prekograničnih šokova, smanjenja fragmentacije financijskog tržišta i poticanja banaka da prošire svoje poslovanje unutar bankarske unije (Belke, A., et al., 2016., str. 6. i 7.).

Može se reći kako je glavni cilj osiguranje kako ne bi došlo do bijega kapitala iz država koje imaju lošiju fiskalnu situaciju što bi izrazito koristilo državama Srednje i Istočne Europe koje imaju prisutnost stranog kapitala u svojim bankarskim sektorima. Razmatrane koristi za sada su uglavnom teorijske prirode jer SSM i SRM još nisu u potpunosti dokazali svoju učinkovitost (Belke, A., et al., 2016., str. 7.).

Hrvatska je ulaskom u Bankovnu uniju ostvarila mnoge prednosti kao što je usklađena bankovna regulativa te poboljšani regulatorni okvir.

S druge strane, u Republici Češkoj raspravlja se o nesudjelovanju u Bankovnoj uniji. Vlada Republike Češke smatra kako je potrebno pratiti daljnji razvoj Bankovne unije prije donošenja konačne odluke s obzirom na nedovoljno iskustva u praktičnoj primjeni, posebice kod zemalja koje se nalaze izvan europodručja. Češki bankarski sektor je otporniji i stabilniji u odnosu na mnoge druge države članice EU-a i zemlje Bankovne unije, a prema pokazateljima domaćeg bankarskog sektora koji su procijenjeni u studiji, Češka Republika ne bi imala koristi od pristupanja Bankovnoj uniji s obzirom na trenutne uvjete (Czech National Bank, 2021.).

Izrazito bi značilo ukidanje barijera za prekogranične aktivnosti kao i veća uključenost ESB-a, tako što bi aktivno pratila i intervenirala. Troškovi financiranja za banke unutar Bankovne unije bili bi potencijalno niži te bi u konačnici dovelo do jačanja financijske stabilnosti.

Stupanj integracije država Srednje i Istočne Europe (SIE) i europodručja utječe na stavove o ranijem uključenju u Bankovnu uniju (HNB, 2016.):

- Visok stupanj integracije SIE-a i europodručja – argument u prilog bliske suradnje
 - banke majke iz Bankovne unije: domaće banke su većim dijelom u vlasništvu banaka iz europodručja (od oko 40% u Mađarskoj do 90% u Hrvatskoj)
- Unatoč tome, financijski sustavi i sada solidno funkcioniraju
 - dobro kapitalizirane i razmjerno profitabilne banke
 - uglavnom subsidijari koji su postupno postali financijski samodostatni (omjer kredita i depozita spustio se ispod 100%)
 - nije bilo potresa tijekom krize
 - ulazak u Bankovnu uniju ne pomaže rješavanju problema povišene razine loših kredita

4.3.2. *Potencijalni nedostaci članstva u (nedovršenoj) Bankovnoj uniji*

Kada se država odluči pridružiti Bankovnoj uniji, kao što je Hrvatska, pored niza prednosti uvijek postoji i nekoliko rizika, odnosno nedostataka koji su uglavnom rezultat ograničenih prava zemlje koja se odluči na taj korak, za razliku od zemalja članica Bankovne unije s europodručja.

Neki od niza nedostataka nastaju zbog slabosti u izgradnji Bankovne unije s kojom se suočavaju sve njene članice, s obzirom da je ona još uvijek nedovršena, dok drugi nedostaci nastaju zbog specifičnosti i stupnja razvijenosti domaćeg bankarskog sektora, što se posebno odnosi na države Srednje i Istočne Europe.

Iz perspektive zemlje koja ne pripada europodručju, postoji nekoliko nedostataka, a to su (Belke, A., et al., 2016., str. 7.-10.):

- ograničeni utjecaj na proces donošenja odluka unutar SSM-a,
- „opt-ins“ nemaju pristup likvidnim postrojenjima ESB-a kao ni ESM fondu,
- rizično izlaženje,
- SSM možda neće biti učinkovitiji od nacionalnog nadzornika,
- djelomično smanjena fleksibilnost u makrobonitetnoj politici,
- banke „opt-ins“ mogu biti „premale“ da bi bile važne,
- centralizirano upravljanje kapitalom i likvidnošću,
- kompliciran i potencijalno neučinkovit postupak donošenja odluka u SRM-u i
- postupna međusobna povezanost i nedovoljna veličina SRF-a.

Prvi među navedenim nedostacima kojima se sve „opt-in“ zemlje moraju suočiti je ograničen utjecaj na proces donošenja odluka unutar SSM-a. Postoji zabrinutost zbog rada SSM-a, kao što su primjerice tehnički nadzor jer ga se smatra previše složenim postupkom pri donošenju odluka, kao i zbog nejednakog sudjelovanja gdje nema zastupljenosti u Upravnom vijeću ESB-a (Hadjlemanuil, C., 2016.). Države „opt-in“ sudjeluju s pravom glasa u Nadzornom odboru SSM-a. Na taj bi način te države mogle barem utjecati na odluke koje se tiču matičnih banaka svojih lokalnih podružnica, što ne bi bilo moguće za „out“ (Belke, A., et al., 2016., str. 7.).

Još jedan nedostatak ističe što „opt-in“ države nemaju pristup likvidnim postrojenjima ESB-a kao ni ESM fondu, što ih primorava na oslanjanje svog nacionalnog zaštitnog fonda što u konačnici dovodi do zabrinutosti oko upravljanja krizama. Ovakva razlika nije pogodna za stabilnost Bankovne unije jer bi se hrvatske banke mogle investitorima činiti kao manje vjerodostojnima od banaka europodručja.

Navedeni problem mogao bi se djelomično ublažiti uspostavom EDIS-a, da se troškovi nestabilnosti/neuspjeha banaka prijave te se više ne bi pokrivala samo iz nacionalnih izvora, što bi ih financijski zaštitilo (Belke, A., et al., 2016., str. 7.).

Treći nedostatak s kojim bi se Hrvatska mogla susresti je rizično izlaženje (opt-out) iz Bankovne unije koje postoji kao mogućnost, a uzrokovano mogućim nezadovoljstvom u uniji. Država ima mogućnost prekida „bliske suradnje“ na njezin zahtjev ili ju ESB može obustaviti. Rizik prekidanja „bliske suradnje“ smanjio bi atraktivnost "izlazne" zemlje za strane i domaće ulagače što bi rezultiralo odljevom kapitala (Belke, A., et al., 2016., str. 8.).

Hrvatska bi prilikom napuštanja SSM-a bila primorena osnovati fond za sanaciju i osiguranje depozita na nacionalnoj razini jer bi napuštanje SSM-a značilo napuštanje SRM-a i EDIS-a, što bi nacionalni financijski sustav učinilo prilično ranjivim. Iako SRM i nacrti propisa EDIS predviđaju nadoknadu doprinosa uplaćenih u SRF i DIF zemlje koja se prijavila, otvoreno je pitanje koliko bi se tih sredstava stvarno vratilo (Belke, A., et al., 2016., str. 8.).

Sljedeći potencijalni nedostatak je učinkovitost SSM-a prema nacionalnim nadzorom jer pitanje je hoće li nadzor europske razine biti efikasniji od nacionalnog nadzora. ESB posjeduje makroprudencijalne ovlasti koje joj daju priliku da se suprotstavi potencijalnoj nacionalnoj pristranosti u neaktivnosti onda kada sistemski rizik nije pravovremeno prepoznat (Belke, A., et al., 2016., str. 8.).

Hrvatska će kao posljedicu imati već poznati „odljev mozgova“ čiji se scenarij već mogao vidjeti u svim manjim državama članicama, gdje će doći do odlaska visoko kvalitetnog ljudskog kapitala iz nacionalnog nadzornog tijela u ESB.

Nadalje, sudjelovanjem unutar Bankovne unije Hrvatska ima djelomično smanjenu fleksibilnost u makrobonitetnoj politici. Problemi u bankarskom sektoru velikih i sistemski važnih zemalja mogu biti na štetu malih otvorenih tržišnih gospodarstava koja su relativno manje važna za euro područje u cjelini (Belke, A., et al., 2016., str. 9.), što za države poput Hrvatske znači da bi imale podcijenjen lokalni sistemski rizik banaka jer bi se smatralo da su premale da bi bile važne, što je velika vjerojatnost za zemlje Srednje i Istočne Europe.

Sljedeći u nizu nedostaka za Hrvatsku je centraliziranje i upravljanje kapitala i likvidnosti. Belke, A., et al. (2016., str. 9.) ističe da bi ESB mogla biti sklona u primjenjivanju nadzornih zahtjeva na najvišoj razini konsolidacije što bi omogućilo centralizirano upravljanje kapitalom i likvidnošću unutar SSM-a.

Shodno tome, Belke, A., et al. (2016., str. 9.) ističe kako bi upravo to potaknulo slobodniji protok sredstava između matičnog društva i podružnice, ali ne nužno u korist stabilnosti podružnica u opt-in zemljama. Može doći do gubitka autonomije pri donošenju odluka nadzora što dovodi do značajne neizvjesnosti.

Kao još jedan u nizu izazova ističe se prilično kompliciran i potencijalno neučinkovit postupak donošenja odluka u SRM-u. U vrijeme krize reakcija SRM-a mora biti efikasna, učinkovita i brza, posebice u slučaju restrukturiranja velikih prekograničnih banaka čemu ne doprinosi sama složenost istaknutog mehanizma. Belke, A., et al. (2016., str. 9.) ističe da sve promjene u shemi rezolucije zahtijevaju dugotrajne postupke i odobrenje na najvišoj razini što će biti izazov kada bude potrebno osigurati centralizaciju procesa rješavanja problema te istodobno prava ravnoteža između „home-host“ zemalja.

Posljednja u nizu nedostataka je postupna međusobna povezanost i nedovoljna veličina SRF-a, na koju bi Hrvatska trebala pažljivo skrenuti pozornost. Problem se javlja zbog postupnog uvođenja i nedostatnosti samog fonda. Postupna uzajamnost privremena je slabost, a dokle god postoje zasebni nacionalni dijelovi, dio odgovornosti za financiranje rješavanja izričito će ostati na nacionalnoj razini (Belke, A., et al., 2016., str. 10.).

Izazova za Hrvatsku predstavlja sama Bankovna unija kao projekt, s obzirom da se još uvijek dovršava te je nepoznanica. Još jedan od izazova Hrvatske bilo bi sudjelovanje u postupku odlučivanja (SSM i Jedinstveni sanacijski mehanizam) te nemogućnost pristupa zajedničkom fiskalno-zaštitnom mehanizmu. Hrvatska također ostaje bez pristupa instrumentu za likvidnost ESB-a, a ovlasti i potencijalni troškovi su kao jedan od glavnih problema. U konačnici postoji još nekoliko izazova kao što je rizik za funkcioniranje nacionalnih makroprudencijalnih politika ili pak institucionalni kapaciteti ESB-a kao supervizora i Jedinstvenog sanacijskog odbora, a izazov za Hrvatsku može predstavljati i potencijalno nedovoljan kapacitet nacionalnih zaštitnih mehanizama institucije koje nisu ohuhvaćene SSM-om i SRM-om te subsidijari u malim država članicama koje mogu „proći ispod radara“.

4.3. Bliska suradnja u praksi

Bliska suradnja je u praksi donijela mnoštvo izmjena u pogledu nacionalnog gospodarstva. Kao što je već opisano u prethodnim poglavljima, procjena pet hrvatskih banaka je bila nužna kako bi Hrvatska uspostavila blisku suradnju s ESB-om. Hrvatsko zakonodavstvo u 2019. godini opisuje izmjene i dopune (Zakona o kreditnim institucijama), a u 2020. (Drugi krug izmjena Zakona o kreditnim institucijama i izmjene i dopune Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci i Zakona o rješenju Kreditne institucije i investicijska društva) (Parać Vukomanović, I. 2021., str. 66.).

Regulatorne promjene u 2019. godini, odnosno izmjene i dopune, uvele su značajne promjene u hrvatsko nacionalno zakonodavstvo. Postojeće kreditne institucije dobile su dvije nove odredbe. Člankom 11a uvedena je obveza HNB-a da se pridržava bilo koje smjernice ili zahtjeva izdane od ESB-a i usvoji bilo koje mjere u vezi s kreditnim institucijama (Parać Vukomanović, I. 2021., str. 70.), što ujedno predstavlja prvu značajnu novinu. Druga Izmjena odnosi se na izravno primjenjivanje u Republici Hrvatskoj svih pravnih aktova koji su usvojeni od ESB-a u skladu s Propisima o SSM-u.

Drugi set regulatornih promjena uključuje nekoliko drugih zakona u odnosu na prethodne koji su se odnosili samo na izmjene Zakona o kreditnim institucijama. Hrvatski sabor je 7. travnja 2020. usvojio izmjene tri zasebna pravna akta, a izmjene i dopune su omogućile utvrđivanje značajnih kreditnih institucija u Hrvatskoj od strane ESB-a.

Kreditne institucije su klasificirane kao značajne ili manje značajne što određuje na koji će način biti nadzirane. HNB dobiva novu nadležnost u odnosu na izricanje upravnih sankcija što je druga velika novina u izmjenama i dopunama 2020. godine, dok s druge strane dolazi i do novosti koja se odnosi na nadležnost izrečenih sankcija sudova za sudske revizije što uključuje novčane kazne ili upozorenja. Još jedna važna novost koju uvode izmjene i dopune Zakona o sanaciji je prijenos dijela sredstava iz nacionalnog Fonda za sanaciju u Jedinostveni sanacijski fond (Parać Vukomanović, I. 2021., str. 74.).

Ulazak Hrvatske u ERM II će pomoći za pripremu sudjelovanja u europoručju, dok će s druge strane pomoći u osiguravanju razine konvergencijskih kriterija. Republika Hrvatska je 2013. godine postala članicom Europske Unije te je danas dio ERM II sustava čije je članstvo potpuno dobrovoljno. Kada država članica podnese zahtjev za ulazak u ERM II, mora ispuniti tzv. 'Maastrichtske kriterije' (kriteriji konvergencije) koji su definirani u članku 140. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (Parać Vukomanović, I. 2021., str. 67.).

Članak 7. Uredbe o SSM-u sadrži uvjete za uspostavljanje bliske suradnje od kojih je prvi uvjet da dotična država članica obavijesti druge države članice, Komisiju, ESB i EBA-u i zahtijevaju ulazak za bliskom suradnjom s ESB-om (Parać Vukomanović, I. 2021., str. 69.) što je Hrvatska učinila 27. svibnja 2019 godine te postala država članica koja je ostvarila blisku suradnju između Hrvatske narodne banke i Europske središnje banke.

„U skladu s Uredbom o SSM-u i Odlukom o bliskoj suradnji, Republika Hrvatska obvezala se: (1) osigurati da će se Hrvatska narodna banka kao nacionalno nadležno tijelo pridržavati svih smjernica ili zahtjeva koju je izdala ESB i (2) pružiti sve informacije o kreditnim institucijama osnovanim u Hrvatskoj koje ESB može zatražiti u svrhu provođenja sveobuhvatne procjene tih kreditnih institucija“ (Parać Vukomanović, I. 2021., str. 69.).

ESB je 2019. godine objavila priopćenje za javnost kako će se provesti sveobuhvatna procjena pet hrvatskih banaka, koja je u konačnici rezultirala pozitivnim ishodom što je u Uredbi o SSM-u propisano kao jedan od preduvjeta za ostvarenje bliske suradnje. Procjena nije utvrdila nedostatak kapitala niti u jednoj banci te se ne nalaze ispod relevantnih pragova što je detaljnije opisano u potpoglavlju 4.1. *Na putu prema bliskoj suradnji.*

Pored regulatornih izmjena došlo je i do institucionalnih. Prije ulaska u ERM II Hrvatska je imala uvid u rad svojih banaka što je danas potpuno drugačije. Hrvatska ima pristup svim informacijama o poslovanju banaka, točnije matičnim institucijama naših banaka što Hrvatskoj narodnoj banci daje kompletan uvid u kretanje bankarskog sustava unutar europodručja što će u konačnici utjecati na kvalitetnije korporativno upravljanje, stabilnost i učinkovitost društva kćeri sa sjedištem u Hrvatskoj.

Hrvatska je 2020. godine ušla u tečajni mehanizam, a nakon uspostave „bliske suradnje“ te procjene važnosti banaka u Hrvatskoj, ESB je objavila kako će izravno nadzirati osam hrvatskih banaka, što je do sada bilo u nadležnosti HNB-a. Koncept Bankovne unije je ujediniti sve važne banke pod europskim nadzorom, odnosno integritirati nadzor kako bi bili poučeniji u odnosu na vrijeme prošle financijske krize.

Hadjlemanuil, C. (2016.) ističe rad Bankovne unije u praksi kao neizvjesnost, gdje SSM stavlja naglasak na ukupno stanje značajnih skupina što bi za domaće banke značilo manji značaj u SSM-u. Također ističe zabrinutost da bi se lokalna financijska stabilnost mogla zanemariti i da bi interesi matične države mogli prevladati. Hadjlemanuil, C. (2016.) spominje potencijalno štetan utjecaj makrobonitetnog stava ESB-a te nedostatak pristupa refinanciranju ESB-a.

Dakle, nakon što je uspostavljena bliska suradnja između HNB-a i ESB-a u okviru SSM-a, odluke povezane sa supervizijom donose se na konsolidiranoj osnovi, što za Hrvatsku znači da je dužna surađivati s ESB-om u poslovima nadziranja institucija.

„Europska središnja banka može donijeti pravno obvezujuće nadzorne odluke u okviru SSM-a (HNB, 2015.):

- postavljanje zahtjeva mikroprudencijalnog kapitala za značajne banke;
- odlučivanje o statusu značajnosti nadziranih banaka;
- davanje ili oduzimanje bankarskih dozvola;
- procjena stjecanja kvalificiranog udjela u bankama;
- procjena prikladnosti značajnih članova uprave banaka (i nositelja ključnih funkcija i upravitelja podružnica trećih zemalja ako to predviđa nacionalni zakon);
- usvajanje mjera i izricanje novčanih sankcija značajnim bankama zbog kršenja izravno primjenjivog prava Unije; i
- procjenom i, ako je potrebno, primjenom viših zahtjeva za makrobonitetnim kapitalom ("odbojnici") i strožih makrobonitetnih mjera utvrđenih Uredbom (EU) br. 575/2013 i Direktivom 2013/36 / EU.“

Kada se referira na Hrvatsku, može se reći kako sve nadzorne zadatke koji nisu dodijeljeni ESB-u i dalje nadzire, odnosno podređeni su nadležnosti nacionalnih nadzornih tijela. Stoga, Hrvatska narodna banka odgovorna je za nadzor banaka koje nadilaze opseg Uredbe o SSM-u prema kojoj je opseg nadzornih zadaća ESB-a ograničen na bonitetni nadzor kreditnih institucija.

Područja kao što su ograničenja u posjedovanju materijalne imovine, pravila za računovodstvo i klasifikaciju izloženosti, metode utvrđivanja kreditnih gubitaka i zaštitu potrošača trebala bi biti prilagođena specifikacijama hrvatskog bankarskog sustava s obzirom da su se u vrijeme krize pokazala posebno važnima.

HNB, u odnosu na Europsku središnju banku, zadržava ovlasti u provedbi nacionalnih propisa koji reguliraju sprječavanje pranja novca i borbu protiv financiranja terorizma (AML/CFT).

Stoga, razlikuje tri kategorije koja sudjeluju u AML / CFT sustavu (HNB, 2015.):

- preventivna tijela,
- nadzorna tijela i
- tijela kaznenog progona.

U konačnici, HNB prati banke kako bi se spriječila upotreba bankovnog sustava u svrhu pranja novca te je kao nadzornik u tu svrhu dužna provjeravati posluju li banke po zakonu. S obzirom na neviđenu COVID-19 krizu, ESB je morala osigurati za banke da i dalje mogu kreditirati realno gospodarstvo. Pandemija je potaknula na provođenje izvanrednih mjera za pomoć bankarskom sektoru. Kako bi se smirilo širenje virusa, trebalo je omogućiti socijalno distanciranje i ograničiti putovanja što je očiti izazov za nadzornike. Inače, otpornost na stres je ključan alat u rješavanje krize, no kriza COVID-19 odgodila je ovu vježbu do 2021. godine iz razloga što nas pandemija već podvrgava stresnom testu u životu.

Postojanje strukture koje reguliraju i nadziru bankarske aktivnosti je prednost te se može zaključiti kako je kriza COVID-19 istaknula navedeno. ESB brine da europski bankarski sustav podnosi teške krize kao što je trenutna pandemija, no ne treba se prerano veseliti. Ne znamo što nas čeka u budućnosti i koliko će sljedeća kriza biti značajna. Bankovnu uniju još treba nadopuniti uspostavljanjem europskog sustava osiguranja depozita, no i dalje za vrijeme pandemije kreatori politike trebali bi zaštititi ponovno suočavanje sa začaranim krugom. Dakle, kompletiranje Bankovne unije i zajedničko rješavanje zajedničkih izazova dati će bolje rezultate i biti od ključne važnosti.

S obzirom da je Hrvatska zajedno s Bugarskom među prvima koje su uspostavile blisku suradnju, tek ćemo u budućnosti vidjeti iskustva bliske suradnje u praksi.

5. ZAKLJUČAK

S obzirom da je financijska kriza ukazala na ranjivost europskog bankarskog sustava i pokazala kako se poteškoće lako prebacuju s pojedinačne banke na druge banke u istim ili različim zemljama, bilo je potrebno djelovati kako bi se spriječilo daljnje ugrožavanje stabilnosti cjelokupnog bankarskog sustava. Financijska stabilnost je javno dobro, a kao takvo poželjno je osigurati ga na svome području te uspostaviti okvir za podjelu rizika za države članice.

U lipnju 2012. godine donesena je odluka o pokretanju Bankovne unije kao odgovor Europske unije na financijsku krizu. Bankovna unija je pokrenuta kao odgovor na rješavanje jednog od temeljnih uzroka europske dužničke krize, odnosno začaranog kruga koji je pridonio krizi, gdje se pokušavala prekinuti veza između banaka i države što je negativno utjecalo na obje strane. Prije svega, misli se na situaciju u kojoj su banke u procesu propadanja koristile novac poreznih obveznika. Od osnivanja Bankovne unije do danas vidljiv je napredak koji se prije svega dogodio u izgradnji institucija i zajedničkih pravila.

Rad kreće od analiziranja samog nastanka Bankovne unije kako bi se prikazalo koliko je sam projekt bitan za bankarski sektor u EU-u i u konačnici kako se Hrvatska uklapa u tom sustavu. Bankovna unija sastoji se od tri stupa, gdje prvi stup - jedinstveni nadzorni mehanizam (SSM) kojeg čine ESB i nacionalna nadležna tijela država članica koje sudjeluju u mehanizmu, uključuje elemente suradnje i delegiranja, što će pomoći ESB-u pri izvršavanju svoje zadaće kao središnjeg nadzornika. Početkom rada SSM-a ujedno započinje Bankovna unija, a posao SSM-a je prije svega osigurati sigurnost i ispravnost pojedinih kreditnih institucija te s druge strane osigurati stabilan europski financijski sustav. Države članice europodručja automatski sudjeluju u mehanizmu, dok je za države članice izvan europodručja moguće sudjelovanje uspostavljanjem bliske suradnje s ESB-om.

Drugi stup, jedinstveni sanacijski mehanizam (SRM), je uspostavljen, no potrebno je sagledati iskustvo njegova djelovanja u cjelovitosti. SRM donosi promjenu u kojem troškove sanacija kreditnih institucija ne bi snosili porezni obveznici, već vjerovnici i posebni fondovi. Treći stup – europski sustav osiguranja depozita (EDIS), napreduje skromno te je nužan uvjet za dovršetak Bankovne unije kako bi bila potpuna.

Bankovnu uniju treba što prije završiti kako bi bolje funkcionirala jer čvrsta Bankovna unija može utjecati na jačanje europodručja.

Bankovna unija, kao jedan ambiciozan projekt čiji je cilj učiniti banke otpornima i sposobnima da se u budućnosti nose sa potencijalnim financijskim krizama, zahtijeva visoko kvalitetnu jedinstvenu superviziju europodručja koju je teško provesti samo od strane Europske središnje banke. Iz tog razloga, potrebna je suradnja s nacionalnim nadležnim tijelima (središnjim bankama država članica), dodatno, pod vodstvom ESB-a i Jedinstvenog nadzornog mehanizma dolazi do centraliziranja supervizijske nadležnosti na europskoj razini.

Stoga, ESB i nacionalne vlasti moraju djelovati zajedno kako bi zajednička nadzorna kultura dobila značaj te se još više razvijala. Nacionalne vlasti bi trebale doprinosti razvoju zajedničke nadzorne kulture s obzirom da tu postoji mnogo prostora za razvoj koje treba njegovati i poticati.

S druge strane, ESB je odgovorna za bonitetni nadzor kreditnih institucija europodručja, ali i izvan njega, te je takav nadzor potrebno provoditi učinkovito prema pravilima koje za sve države članice treba primijenjivati jednako što će u konačnici rezultirati uspješnijom provedbom Bankovne unije te provodi jasno definirane nadzorne zadatke kako bi zaštitio stabilnost europskog financijskog sustava, zajedno s nacionalnim nadležnim tijelima.

Hrvatska narodna banka obavlja posao supervizije u Republici Hrvatskoj te provjerava poslovanje kreditnih institucija i rizik poslovanja istih. HNB je dužna temeljito obavljati posao supervizije kako bi utvrdila nezakonitosti te slabosti u poslovanju s ciljem njihova otklanjanja.

Hrvatska je podnijela službeni zahtjev ESB-u u svrhu uspostavljanja bliske suradnje između Hrvatske narodne banke i Europske središnje banke. Prije ulaska Hrvatske u Bankovnu uniju, ESB je izvršila sveobuhvatnu procjenu kreditnih institucija u svrhu određivanja korektivnih mjera kako bi se u konačnici povećala kvaliteta informacija banaka, što će utjecati na povjerenje sigurnosti u banke što je sastavi dio uspostave bliske suradnje između ESB-a i HNB-a, s obzirom da Hrvatska kao članica EU-a nema valutu euro.

U ovom radu analizirane su prednosti i izazovi sudjelovanja Hrvatske (što se odnosi i na ostale države članice bez pristupanja europodručju odmah) u Bankovnoj uniji ili opciji „bliske suradnje“.

U radu je izneseno mnogo prednosti, ali i izazova s kojima se suočavaju države članice europodručja (koje nisu uvele euro) kada se odluče za opciju bliske suradnje. Zakonska regulativa je prenesena, a također su i ispunjeni preduvjeti što se tiče SSM-a i SRM-a. HNB će i dalje imati izravan utjecaj na ponašanje banaka bez obzira na centralizaciju ESB-a. Vlada Republike Hrvatske i HNB zauzeli su i zajedničko stajalište za uvođenje eura kao službene valute u Hrvatskoj te je ostvaren ulazak u tečajni mehanizam (ERM II) i Bankovnu uniju.

U budućnosti se očekuje kontinuirani razvitak i dovršetak Bankovne unije te stavljanje sva tri stupa u funkciju, a nakon uvođenja eura Hrvatska direktno postaje članicom europodručja. Što se tiče Hrvatske kao članice Bankovne unije, zaključno se može reći kako je rano tvrditi kakav će efekt ostaviti na Hrvatsku s obzirom da je Bankovna unija još u procesu dovršenja.

LITERATURA

A. Knjige:

1. BAJAKIĆ, I. (2021.), *Razvoj financijske regulacije i supervizije u EU – Integracijski procesi europskih financijskih sustava*, Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu
2. BOŽINA BEROŠ, M. (2017.), *Ekonomska i monetarna unija nakon krize: odabrane teme*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
3. KERSAN-ŠKABIĆ I. (2015.), *Ekonomija europske unije*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

B. Članci i publikacije:

1. ABASCAL ROJO, M., ALONSO GISPER, T., FERNANDEZ DE LIS, S., GOLECKI, W. A. (2014.), *A banking union for Europe: making a virtue out of necessity. BBVA Research Working Paper, No. 14/18* [Online]. Dostupno na: https://www.bbvaresearch.com/wp-content/uploads/2014/07/4BBVA-Res-WP_Banking-Union_eng_vff1.pdf [Pristupljeno: 07.06.2021.].
2. BECK T. (2012.), *Banking Union for Europe, Risks and Challenges*, Centre for Economic Policy Research (CEPR) [Online]. Dostupno na: https://voxeu.org/sites/default/files/file/Banking_Union.pdf [Pristupljeno: 30.04.2021.].
3. BELKE, A., DOBRZANSKA, A., GROS, D., & SMAGA, P. (2016.), *(When) should a non-euro country join the banking union? The Journal of Economic Asymmetries*, 14, 4–19 [Online]. Dostupno na: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jeca.2016.07.008> [Pristupljeno: 09.05.2021.].
4. BOŽINA BEROŠ, M. (2016.), *Centralized Supervision in the Banking union: Institutional Framework and Governance*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, str. 139-151.

5. BUBLIĆ, T. (2019.), *Pristupanje Hrvatske Bankovnoj uniji i euru, Računovodstvo, revizija i financije* – 8.2019, str.129.-136.
6. FERRARINI, G., CHIARELLA, L. (2013.), *Common Banking Supervision in the Eurozone: Strengths and Weaknesses, ECGI Working Paper Series in Law*, Working Paper N°. 223/2013 [Online]. Dostupno na: https://ecgi.global/sites/default/files/working_papers/documents/SSRN-id2309897.pdf [Pristupljeno: 08.06.2021.].
7. HADJLEMANUIL, C. (2016.), *Close Cooperation: Dilemmas of BU's Outsiders*, Deutsche Bundesbank, Frankfurt [Online]. Dostupno na: http://www.ebi-europa.eu/wp-content/uploads/2016/12/20161028_Hadjjemmanuil.pdf [Pristupljeno: 20.05.2021.].
8. HELLWIG, M. (2014.), *Financial Stability, Monetary Policy, Banking Supervision, and Central Banking*. Preprints of the Max Planck Institute for Research Institute on Collective Goods Bonn 2014/9 [Online]. Dostupno na: https://homepage.coll.mpg.de/pdf_dat/2014_09online.pdf [Pristupljeno: 05.05.2021.].
9. HUTTL P., SCHOENMAKER D. (2016.), *Should the 'Outs' Join the Banking Union?*, European Economy, banks, regulation, and the real sector [Online]. Dostupno na: <https://european-economy.eu/leading-articles/should-the-outs-join-the-banking-union/> [Pristupljeno: 22.05.2021.].
10. PARAC VUKOMANOVIĆ, I. (2021.), *Legal Challenges Related to Close Cooperation – Croatian Experience*, u BAJAKIĆ, I., BOŽINA BEROŠ, M. (eds): *EU Financial Regulation and Markets-Beyond Fragmentation and Differentiation*, Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, str. 66-79.
11. QUAGLIA, L. (2017.), *The politics of an asymmetric Banking Union*, European University Institute [Online]. Dostupno na: <https://www.eui.eu/Documents/RSCAS/JMF-25-Presentation/Taking-stock-from-Banking-Union-6-May.pdf> [Pristupljeno: 03.06.2021.].

C. Elektronički izvor informacija:

1. CZECH NATIONAL BANK (2021.) *CNB: The Czech Republic should join the banking union only on adopting the euro.* Dostupno na: <https://www.cnb.cz/en/cnb-news/press-releases/CNB-The-Czech-Republic-should-join-the-banking-union-only-on-adopting-the-euro/> [Pristupljeno: 13.07.2021.].
2. EUR-LEX (2020.) *Mišljenje Europske središnje banke od 25. ožujka 2020. o bliskoj suradnji između Europske središnje banke i Hrvatske narodne banke (HNB) u okviru Jedinственog nadzornog mehanizma te o makrobonitetnom mandatu i alatima HNB-a (CON / 2020/10).* Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020AB0010> [Pristupljeno: 11.06.2021.].
3. EUROPEAN CENTRAL BANK (2014.) *DECISION OF THE EUROPEAN CENTRAL BANK of 31 January 2014 on the close cooperation with the national competent authorities of participating Member States whose currency is not the euro (ECB/2014/5).* Dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/en_dec_2014_05_fen.pdf?5105e4c768e886be0f5844b03a868418 [Pristupljeno: 01.06.2021.].
4. EUROPEAN CENTRAL BANK (2014.) *GUIDE TO BANKING SUPERVISION.* Dostupno na: <https://www.bde.es/f/webbde/GAP/Secciones/SalaPrensa/Informacion/nteres/MUS/Aspectos-organizativos/Arc/Fic/guiamusen.pdf> [Pristupljeno: 08.06.2021.].
5. EUROPEAN CENTRAL BANK (2018.) *Close cooperation with the ECB: an entryway to banking union.* Dostupno na: https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/newsletter/2018/html/ssm.nl181114_1.en.html [Pristupljeno: 01.06.2021.].

6. EUROPEAN CENTRAL BANK (2018.) *SSM Supervisory Manual European banking supervision: functioning of the SSM and supervisory approach*, Frankfurt, March. Dostupno na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisory.manual201803en.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65> [Pristupljeno: 12.07.2021.].
7. EUROPEAN CENTRAL BANK (2019.) *Frequently asked questions concerning Croatia's request to establish close cooperation with the ECB*. Dostupno na: https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2019/html/ssm.pr190807_annex~1dd851a696.en.html [Pristupljeno: 12.06.2021.].
8. EUROPEAN CENTRAL BANK (2020.) *Communiqué on Croatia*. Dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200710_1~88c0f764e7.en.html [Pristupljeno: 01.06.2021.].
9. EUROPEAN CENTRAL BANK (2020.) *What are the priorities for ECB Banking Supervision amid the pandemic?* Dostupno na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/speeches/date/2020/html/ssm.sp201009~450fca5dc4.en.html> [Pristupljeno: 13.06.2021.].
10. EUROPEAN CENTRAL BANK (2020.) *“Joining European banking supervision marks a key milestone for us”*. Dostupno na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/interviews/date/2020/html/ssm.in201118~e25ed9a04e.en.html> [Pristupljeno: 10.06.2021.].
11. EUROPEAN CENTRAL BANK (2021.) *Banking union*. Dostupno na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.en.html> [Pristupljeno: 05.05.2021.].
12. EUROPEAN COMMISSION (2016.) *Effects analysis on the European deposit insurance scheme (EDIS)*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/publications/effects-analysis-european-deposit-insurance-scheme-edis_en [Pristupljeno: 07.05.2021.].
13. EUROPEAN COMMISSION (2015.) *A European Deposit Insurance Scheme (EDIS) – Frequently Asked Questions*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/MEMO_15_6153 [Pristupljeno: 12.07.2021.].

14. EUROPEAN COMMISSION (2021.) *Banking Union*. Dostupno na https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/banking-union_en [Pristupljeno: 30.04.2021.].
15. EUROPEAN COUNCIL, COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION (2014.) *Banking union*. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/banking-union/> [Pristupljeno: 30.04.2021.].
16. EUROPEAN PARLIAMENT (2021.) *Banking Union*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/88/bankovna-unija> [Pristupljeno: 06.05.2021.].
17. EUROPSKA KOMISIJA (2014.) *Bankarska unija: obnova financijske stabilnosti u europodručju*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/MEMO_14_294 [Pristupljeno: 05.05.2021.].
18. EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA (2020.) *ESB uspostavlja blisku suradnju s hrvatskom središnjom bankom*. Dostupno na: https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200710_1~ead3942902.hr.html [Pristupljeno: 03.06.2021.].
19. EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA (2020.) *ESB završio sveobuhvatnu procjenu pet hrvatskih banaka*. Dostupno na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200605~ca8b62e58f.hr.html> [Pristupljeno: 10.06.2021.].
20. EUROPSKO VIJEĆE, VIJEĆE EUROPSKE UNIJE (2014.) *Jedinstveni sanacijski mehanizam*. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/single-resolution-mechanism/> [Pristupljeno: 13.06.2021.].
21. HNB (2015.) *Koje ovlasti Hrvatska narodna banka zadržava u bankarskom nadzoru u odnosu na Europsku središnju banku?* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/en/-/koje-ovlasti-hrvatska-narodna-banka-zadrzava-u-nadzoru-banaka-u-odnosu-na-europsku-sredisnju-banku-> [Pristupljeno: 12.06.2021.].
22. HNB (2015.) *O čemu ECB donosi nadzorne odluke?* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/en/-/na-sto-se-odnose-supervizorske-odluke-koje-izdaje-esb-> [Pristupljeno: 12.06.2021.].

23. HNB (2015.) *Osnove i ciljevi.* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/osnove-i-ciljevi> [Pristupljeno: 06.05.2021.].
24. HNB (2015.) *Što uspostavljanje bliske suradnje s ESB-om znači za nadzor hrvatskih banaka?* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/en/-/sto-uspostavljanje-bliske-suradnje-s-esb-om-znaci-za-nadzor-hrvatskih-banaka> [Pristupljeno: 03.06.2021.].
25. HNB (2016.) *Bankovna unija iz perspektive države članice izvan europodručja.* Dostupno na: https://www.hnb.hr/documents/20182/497904/hi18052016_prezentacija-vedran-sosic.pdf/1b5b0fc5-06a3-1926-9f14-f5ca9e8ee9e5?t=1571384893807 [Pristupljeno: 10.05.2021.].
26. HNB (2016.) *Bankovna unija: ostvarenja i izazovi.* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/bankovna-unija-ostvarenja-i-izazovi> [Pristupljeno: 12.06.2021.].
27. HNB (2016.) *Ulazak u bankovnu uniju prirodan je slijed.* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/ulazak-u-bankovnu-uniju-prirodan-je-slijed> [Pristupljeno: 11.05.2021.].
28. HNB (2019.) *Hrvatska uputila zahtjev za uspostavljanje bliske suradnje između Hrvatske narodne banke i Europske središnje banke.* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/republika-hrvatska-uputila-zahtjev-za-uspostavljanje-bliske-suradnje-izme-u-hrvatske-narodne-banke-i-europske-sredisnje-banke> [Pristupljeno: 12.06.2021.].
29. HNB (2020.) *ESB objavio popis bugarskih i hrvatskih banaka koje će izravno nadzirati od listopada 2020.* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/esb-objavio-popis-bugarskih-i-hrvatskih-banaka-koje-ce-izravno-nadzirati-od-listopada-2020> [Pristupljeno: 11.06.2021.].
30. HNB (2020.) *ESB uspostavlja blisku suradnju s hrvatskom središnjom bankom.* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/esb-uspostavlja-blisku-suradnju-s-hrvatskom-sredisnjom-bankom> [Pristupljeno: 03.06.2021.].
31. HNB (2020.) *Što je bankovna unija?* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/sto-je-bankovna-unija> [Pristupljeno: 03.05.2021.].

32. HNB (2020.) *Ulazak Hrvatske u ERM II znači i ulazak u bankovnu uniju.*
Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/ulazak-hrvatske-u-erm2-znaci-i-ulazak-u-bankovnu-uniju> [Pristupljeno: 11.05.2021.].
33. HNB (2020.) *Zašto je Hrvatska uspostavila blisku suradnju s Europskom središnjom bankom?* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/zasto-hrvatska-uspostavlja-blisku-suradnju-s-europskom-sredisnjom-bankom-> [Pristupljeno: 12.06.2021.].
34. HUB ANALIZE (2013.) *Ujedinjeni nadzor banaka pod okriljem ECB-a i nova pravila presustroja banaka u EU Što je u tome dobro za Hrvatsku?*, broj 45. Dostupno na: https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/hub_analize_broj_45_-_financijska_stabilnost.pdf [Pristupljeno: 14.06.2021.].
35. MOODY'S ANALYTIC (2018.) *Sabine Lautenschläger of ECB Examines Common Supervisory Culture in EU.* Dostupno na: <https://www.moodyanalytics.com/regulatory-news/sep-06-18-sabine-lautenschlager-of-ecb-examines-common-supervisory-culture-in-eu> [Pristupljeno: 08.06.2021].
36. REPUBLIKA HRVATSKA, MINISTARSTVO FINANCIJA (2019.) *Hrvatska uputila zahtjev za uspostavljanje bliske suradnje između HNB-a i ESB-a.* Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/print.aspx?id=2254&url=print> [Pristupljeno: 10.06.2021.].
37. REPUBLIKA HRVATSKA, MINISTARSTVO FINANCIJA (2020.) *Republika Hrvatska ušla u europski tečajni mehanizam, a HNB u blisku suradnju s Europskom središnjom bankom.* Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/vijesti/republika-hrvatska-usla-u-europski-tečajni-mehanizam-a-hnb-u-blisku-suradnju-s-europskom-sredisnjom-bankom/3079> [Pristupljeno: 12.06.2021.].
38. VLADA REPUBLIKE HRVATSKE (2020.) *Ulazak Hrvatske u europodručje mogao bi biti riješen do kraja mandata iduće Vlade.* Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/ulazak-hrvatske-u-europodrucje-mogao-bi-bit-rijesen-do-kraja-mandata-iduce-vlade/29938> [Pristupljeno: 12.06.2021.].

POPIS GRAFOVA

Graf 1.: Razvoj EDIS-ovih doprinosa u odnosu na doprinos sustava osiguranja depozita (u razdoblju od 2017.-2024. godine)	26
Graf 2.: Razvoj EDIS-ovih doprinosa u odnosu na doprinos sustava osiguranja depozita (u razdoblju od 2017.-2024. godine)	27

POPIS SLIKA

Slika 1.: Začarani krug banaka i državnih financija	7
Slika 2.: Proces stvaranja sigurnog bankarskog sustava.....	8
Slika 3.: Mehanizmi Bankovne unije	13
Slika 4.: Funkcioniranje jedinstvenog sanacijskog mehanizma	19
Slika 5.: Jedinstveni fond za sanaciju: izgradnja u razdoblju od osam godina	22
Slika 6.: Funkcioniranje JSTs-a	37
Slika 7.: Supervizijski ciklus	38
Slika 8.: Postupci za prijave, zahtjeve i obavijesti	40
Slika 9.: Ulaz u Bankovnu uniju za države članice izvan europodručja	43
Slika 10.: Uvođenje eura.....	57

POPIS TABLICA

Tablica 1.: Ciljevi Bankovne unije	10
Tablica 2.: Sastav Jedininstvenog sanacijskog odbora	21
Tablica 3.: Podjela zadataka između ESB-a i nacionalnih nadzornih tijela	31
Tablica 4.: Države članice izvan europodručja	44
Tablica 5.: Status zemalja europodručja prema zemljama izvan europodručja unutar Bankovne unije	47
Tablica 6.: Najboljih 25 banaka u Bankovnoj uniji na osnovi ukupne imovine (kraj 2014.)	48
Tablica 7.: Najboljih 10 banaka izvan Bankovne unije (kraj 2014.)	49
Tablica 8.: Kretanje stope redovnog osnovnog kapitala i posljedične potrebe za kapitalom	53
Tablica 9.: Popis hrvatskih banaka pod izravnim nadzorom	54

SAŽETAK

Financijska kriza, koja je 2008. godine eruptirala punom silom, pokazala je kako okvir za europsku integraciju nije uspio osigurati financijsku stabilnost te kako monetarna unija može funkcionirati samo ako je integrirani bankarski sustav na snazi. Proizašlo je mnogo pitanja o tome kakva je organizacija i funkcionalnost financijskog sustava s obzirom na ukazane nedostatke dotadašnje prudencijalne regulacije u bankarstvu. Potreba za promjenom supervizije financijskog sektora EU-a, posebice u europodručju, rezultirala je osnivanjem Bankovne unije kao odgovor na lekcije naučene u financijskoj krizi. S početkom djelovanja SSM-a zaživio je i projekt Bankovne unije, a s obzirom da ESB ne može sama sudjelovati u stvaranju zajedničke nadzorne kulture potreban je doprinos nacionalnih vlasti koje bi trebale iskoristiti takvu priliku, što aktivno doprinosi njegovanju zajedničke supervizijske kulture. Obostrano njegovanje i poticanje zajedničke nadzorne kulture trebalo bi utjecati na razvoj iste, a centralizirana supervizija omogućit će suzbijanje nacionalnih interesa, koja je u prošlosti poznata kao začarani krug između banaka i države. Hrvatska je bila odlučna na putu pridruženja Bankovnoj uniji, što je učinila ulaskom u mehanizam bliske suradnje između ESB-a i HNB-a i ulaskom u tečajni mehanizam ERM II. Tim činom Hrvatska je na korak bliže uvođenju valute euro, a na temelju bliske suradnje postala je dijelom jedinstvenoga nadzornog i jedinstvenoga sanacijskog mehanizma prije nego li se pridruži europodručju. Stvaranje jedinstvenog sustava supervizije i sanacije banaka velik je korak za hrvatsku integraciju gdje se može očekivati transparentnija i dosljednija supervizija u budućnosti.

Riječi: Hrvatska narodna banka, bliska suradnja, zajednička supervizijska kultura, Bankovna unija, integracija

SUMMARY

Financial crisis, which had erupted fully in 2008, had shown that the frame for European integration had not managed to secure financial stability and that a monetary union can function only if it is supported by an integrated banking system. Many questions had arisen on the subject of organization and functionality of the financial system considering the noted shortcomings of prudential regulation in banking that had been implemented until then. The need for a change of supervision of the financial sector of the EU, especially in the Eurozone, had resulted in the founding of a Banking union as a response to the lessons learned during the financial crisis. The Banking union project had launched with the implementation of the SSM, and given that the ESB cannot act alone in the creation of a common supervisory culture, the participation of national governments is needed. These governments ought to capitalize on the opportunity presented to them by the aforementioned process of creation, and this would lead to an active contribution to the nurturing of a common supervisory culture. The nurturing and encouragement of a common supervisory culture on both sides should influence the development of that very same culture, while a centralized supervision should enable the suppression of national interests, which had been known in the past to contribute to an enchanted circle between the banks and the state. Croatia was determined on the path to join the Banking Union, which it did by entering mechanisms of close cooperation between the ECB and the CNB and by entering the ERM II exchange rate mechanism. Through these actions, Croatia is a step closer to switching to the Euro currency while also, thanks to close cooperation, it has become a member of a joint supervisory and remediation mechanism before joining the Eurozone. The creation of a joint supervisory and bank remediation system is a major step for Croatian integration, and a more transparent and consistent supervision can be expected in the future as a result.

Keywords: Croatian National Bank, close cooperation, common supervision culture, Banking union, integration